

Kränkningar på sociala medier

En del av ungdomars vardag

**En studie om ungdomars perspektiv på hur kränkningar på sociala medier
kan förebyggas och motverkas**

Violations on Social Media

A part of young people's everyday lives

**A study in young people's perspective about how violations on social media
can be prevented and counteracted**

Mikael Bergman Stefan Johansson

**Examensarbete 15 Hp
Socialt arbete och socialpedagogik, 61 – 90 Hp
Socialpedagogiska programmet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2017**

Sammanfattning

Titel: Kränkningar på sociala medier - en del av ungdomars vardag

Engelsk titel: Violations on social media - a part of young people's everyday lives

Sidantal: 38

Författare: Mikael Bergman och Stefan Johansson

Nivå: Kandidatuppsats 15 hp

Ämne: Socialt arbete Program: Socialpedagogiska programmet 180 hp Högskolan Väst

Termin: Vårterminen 2017

Handledare: Bo Helsing

Examinator: Lars A Svensson

Sociala medier är en arena där många ungdomar är uppkopplade på stora delar av dygnet. Den nya arenan att umgås på har många fördelar, som till exempel bibehålla och utöka de sociala kontakterna. Samtidigt som det finns fördelar med ungas aktivitet på internet, finns det risker som sömnsvårigheter, internetberoende och internetkränkningar. Studiens syfte är att undersöka ungdomars uppfattning om vad det förekommer för kränkningar på sociala medier och hur ungdomar anser att dessa kränkningar kan förebyggas och motverkas.

Studien har en kvalitativ ansats där resultat och analys grundas på tre stycken halvstrukturerade intervjuer i fokusgrupper. Ungdomarna i studien går på en gymnasieskola i en mindre ort i södra Sverige och är i studien anonyma. Vi har använt oss av symbolisk interaktionism som teoretisk referensram, där definitionen av situationen, social interaktion, symboler och tonvikt på aktivitet är våra teoretiska begrepp.

Studios resultat visar att kränkande bilder och kränkande kommentarer om personers sexuella läggning, politiska åsikt och utseende är de mest förekommande kränkningarna på sociala medier. Det har visat sig vara ett hårt klimat på sociala medier och att kränkningar sker öppet, framförallt på de sociala medierna där användarna kan vara anonyma. Ungdomarna anser att ett av flera sätt att förebygga dessa kränkningar skulle vara genom ökad förståelse och kontinuerliga diskussioner bland vuxna och ungdomar.

Nyckelord: Ungdomar, kränkningar, internet, sociala medier, strategier, socialpedagogik.

Abstract

Title: Violations on social media - a part of young people's everyday lives

Page numbers: 38

Author: Mikael Bergman and Stefan Johansson

Level: Bachelor's Thesis, 15

Higher Education Credits Subject: Social Work Program: Program in Social Pedagogy, 180

Higher Education Credits University West

Term: Spring term 2017

Supervisor: Bo Helsing

Examiner: Lars A Svensson

The social media center is a platform where most of the young people are online a considerable time of their freetime. The new arena to socialize has many advantages, such as containing and exploring the social life. At the same time there are benefits with the huge activity on the internet. There are also plenty of risks such as sleep disorders, internet addiction and internet violations. The purpose of the study is to examine the youth's perception of what kind of violations there are on the social media center and how they may be prevented and inhibited.

The study has a qualitative approach where our results and analysis are based on three semi-structured life-world interviews in form of focus groups. The young people of the study attend a secondary school in a smaller town in southern Sweden and are anonymous in the study. We have used the symbolic interactionism as a theoretical reference framework, where the "definition of the situation", "social interaction", "symbols" and "emphasis on activity" are our theoretical concepts.

The results of our study show that offensive images and offensive comments about the sexual orientation, political opinion and appearance are the most common violations of social media. It has been shown to be a hard climate on social media and that violations can be seen openly, especially in social media where users can be anonymous. The young participants of the study believe that one of several ways to prevent these violations are through better understanding and continuous discussion among adults and teenagers.

Keywords: Young people (teenagers), violations, internet, social media, strategies, social pedagogy.

Förord

Det har varit spännande att få fördjupa sig i ett ämne som intresserar oss båda väldigt mycket. Uppsatsskrivandet har gått i vågor, men för att sammanfatta det hela så tycker vi att det har gått bra och samarbetet mellan oss har fungerat mycket bra. Först och främst vill vi passa på att tacka alla ungdomar som ställde upp på fokusgruppintervjuerna. Vi är mycket nöjda med deras tankar och reflektioner, samtidigt som vi framförallt vill lyfta fram deras kloka resonemang. Vi vill också rikta ett stort tack till vår utomordentliga handledare Bo Helsing, som stöttat oss i de mest jobbiga stunderna och tagit ner oss på jorden om vi svävat iväg för mycket. Tack för din tid, dina reflektioner och ditt tålamod.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
Syfte.....	3
Frågeställningar	3
Studiens avgränsningar	3
Sociala medier	4
Dokument.....	4
Likabehandlingsplan.....	5
IT-policydokument	5
Tidigare Forskning	6
Ungdomars internetvanor och dess risker	6
Kränkningar på sociala medier	7
Förebyggande arbete och strategier mot kränkningar på sociala medier	9
Sammanfattning av tidigare forskning	10
Teori	11
Teoretisk utgångspunkt.....	11
Begreppsdefinitioner.....	11
Definitionen av situationen	12
Social interaktion.....	12
Symboler.....	12
Tonvikt på aktivitet.....	13
Sammanfattning teoretiska utgångspunkter.....	13
Metod	14
Vetenskapsteoretiskt perspektiv.....	14
Metodansats.....	14
Tillvägagångssätt	14
Urval	16
Metodens styrkor och svagheter	16
Genomförande	17
Bearbetning och analys	17
Reliabilitet	18
Validitet	19
Sökning efter tidigare forskning	19

Etiska överväganden	19
Resultat och analys	22
Ungdomars internetvanor	22
Kränkningar på sociala medier	23
Varför befinner sig ungdomar på sociala medier.....	25
Skolans regler	26
Skolans förebyggande arbete.....	27
Ungdomarnas förslag på förebyggande arbete	28
Misstro till de vuxna	30
Diskussion	32
Betydelse för det socialpedagogiska arbetet	34
Förslag på fortsatt forskning	35
Referenslista	36
Bilaga 1: Intervjuguide	
Bilaga 2: Informationsbrev	

Inledning

Den här studien handlar om ungdomars tankar om hur kränkningar på sociala medier kan förebyggas och motverkas. Med den utgångspunkten har vi genomfört kvalitativa intervjuer i form av fokusgrupper. Vi har genomfört tre olika fokusgrupper med 4-6 ungdomar i varje fokusgrupp. Fokus har varit på att ta reda på ungdomars perspektiv på kränkningar, för att komma fram till olika sätt att förebygga och motverka kränkningarna på sociala medier.

Kränkningar på sociala medier är vanligt i dagens samhälle och enligt Friends nätrapport (2016) har var tredje ungdom utsatts för kränkningar på sociala medier under det senaste året. Ämnet är aktuellt och uppmärksammas mycket i media. I Svenska Dagbladet går det att läsa om ett uppmärksammat fall från 2013, då en 13-årig flicka från Kumla tog sitt liv, efter att ha blivit utsatt för kränkningar på sociala medier. Innan flickan begick självmord berättade hon på sin youtubekanal att hon blivit kallad för fet, ful, störd och att hon borde ta sitt liv. (Wigur, Thurfjell och Åkerman, 2013, 12 mars).

Internet och sociala medier är en naturlig del av ungdomars vardag. Ungdomarna är uppkopplade på internet 3 till 6 timmar per dag och förväntas av andra ungdomar vara kontaktbara större delen av dygnet. Men med dess fördelar kommer också dess nackdelar, som att till exempel, när som helst och var som helst vara beredd på att ta emot kränkningar (Friends nätrapport, 2016).

Vi vill i den här studien göra ungdomarnas röster hörda, lyssna och ta del av deras berättelser kring hur man motverkar kränkningar på sociala medier.

Bakgrund

Kränkningar på sociala medier i Sverige är ett relativt nytt fenomen, som har vuxit fram i takt med vårt användande av internet. Forskare menar att mobbning har studerats länge och går ofta hand i hand med kränkningar på sociala medier. Det finns många definitioner av mobbning, vilket gör ämnet komplext. Olweus (1999) delar upp mobbning i direkt- och indirekt mobbning och hans definition av mobbning är när en person eller en grupp med personer vid flertalet tillfällen antingen säger eller gör kränkande saker mot någon som är svagare än förövaren/förövarna. Den direkta mobbningen avser fysiskt våld eller kränkande kommentarer och den indirekta mobbningen innebär att en person blir utfrusen eller att det pratas bakom ryggen på denne. Något som forskaren poängterar är att parterna måste ha en obalans i styrkeförhållandet, för att det ska räknas som mobbning.

Hinduja och Patchin (2011) har forskat om både mobbning och nätkränkningar och menar att dessa är sociala problem, som motiverar till vidare forskning. Forskarnas definition av nätkränkning är att avsiktlig och återupprepad skada sker genom datorer, mobiltelefoner och andra elektroniska apparater. I likhet med Olweus (1999) definition av mobbning, är upprepning och att en individ tar skada viktiga punkter.

Utifrån ett samhälleligt perspektiv ökar pressen på ungdomarna, hur de ska klä sig och hur de ska se ut. Allt fler ungdomar mår psykiskt dåligt och det har blivit en trend bland ungdomar att skriva nedvärderande saker öppet på sociala medier. Många ungdomar är uppkopplade på internet större delen av dygnet och det skapar en arena, som gör att kränkningarna kan öka. Media lyfts fram som en bidragande faktor, då de pressar ungdomar att exempelvis följa vissa kroppsideal. Bakom tangentbordet eller mobiltelefonen kan många vara anonyma och kränkningar och påhopp kan i många fall vara svåra att få reda på vem som har skrivit (Friends nätrapport 2016).

De flesta unga tjejer som blivit tillfrågade i Friends nätrapport (2016) säger att de någon gång fått sitt utseende kommenterat i form av hur attraktiva eller oattraktiva de är. I samma studie uppger killarna att de har blivit kallade "bögar" eller fått andra kränkande kommentarer om sexuella läggningar. Killarna får jobba hårt för att bevisa sin maskulinitet och enligt nätrapporten finns det så kallade gränsvakter, som är snabba att skriva att någon ser "bödig" ut om man avviker från normen (ibid.).

Vi har tagit del av en gymnasieskolas låneavtal för datorer, IT-Policydokument och likabehandlingsplan. Enligt skollagen (SFS 2010:800) är det skolans ansvar att se till att kränkningar inte sker under skoltid. Likabehandlingsplanen ska fungera som ett verktyg för att motverka kränkningar. En skolas likabehandlingsplan ska ses över varje år och den ska innehålla en översikt på hur skolan ska arbeta för att motverka kränkningar under skoltid. Detta är skolornas sätt att arbeta mot kränkningar, både på och utanför internet.

Kränkningar på sociala medier kan pågå i stort sett dygnet runt, alltså under och efter skoltid. Det som gör att kränkningar på sociala medier blir komplexa, är att det är oklart vem som bär ansvaret. I Dagens Nyheter går det att läsa om debatten vem som bär ansvaret för kränkningar på sociala medier. Går kränkningarna att knyta till skolans verksamhet, bär skolan ansvaret. Det nämns dock inte vem som bär ansvaret om kränkningarna inte går att knyta till skolans verksamhet, vilket gör att kränkningarna blir ett olöst problem (Forsberg, 2014, 28 juli).

Eftersom vi som genomför studien har en tanke om att arbeta med ungdomar efter våra studier, vill vi fördjupa vår kunskap och förståelse för ämnet, samt få en inblick i hur utbrett det är med kränkningar på sociala medier och framförallt hur man kan göra för att förebygga och motverka dem. Ofta är det vuxna som diskuterar hur man kan arbeta för att hantera nätkränkningar, därför anser vi att det är viktigt att lyfta fram ungdomarnas perspektiv.

Sociala medier anses som den nya arenan för ungdomarna att socialisera sig på och utifrån socialpedagogikens perspektiv, där vi skapar mening och identitet genom våra möten och i kommunikation med andra, är sociala medier ett område som bör utforskas. I socialpedagogiken diskuteras vikten av bemötandet, och just bemötandet ungdomarna har emot varandra på sociala medier är något vi kommer att få arbeta med i våra framtida yrken med ungdomarna (Cederlund och Berglund, 2014). Ungdomarnas strävan efter gemenskap på sociala medier kan ses utifrån en av socialpedagogikens grundstenar, där varje individ eftersträvar tillträde till samhällets gemenskap (Eriksson och Markström, 2000). Att få en

inblick i och förståelse för de sociala medierna utifrån ungdomarnas perspektiv och vad som pågår där är viktigt för oss som blivande socialpedagoger. Genom studien vill vi skaffa oss kunskap om ungdomarnas situation på internet, för att kunna hjälpa och vägleda dem i svåra situationer. Genom att lyfta fram ungdomarnas perspektiv har vi en förhoppning om att resultatet ska kunna användas som diskussionsmaterial på olika skolor och vara till hjälp då skolorna reviderar sin likabehandlingsplan.

Syfte

Att undersöka och analysera ungdomars uppfattning om vad det förekommer för kränkningar på sociala medier och hur ungdomar anser att dessa kränkningar kan förebyggas och motverkas.

Frågeställningar

Studien utgår från följande frågeställningar:

- Vilka former av kränkningar uppfattar ungdomarna förekommer på sociala medier?
- Hur beskrivs det förebyggande arbetet kring kränkningar på sociala medier i likabehandlingsplanen? Och vad vet ungdomarna om vad som uttrycks i likabehandlingsplanen?
- Hur kan ungdomars förståelse av kränkningar på sociala medier bidra till att utveckla det förebyggande arbetet med kränkningar på sociala medier?

Studiens avgränsningar

Tanken är att undersöka ungdomars uppfattning om vad det förekommer för kränkningar på sociala medier och hur de kan förebyggas. Med tanke på studiens målgrupp kontra studiens storlek, har vi avgränsat oss och närmare studerat en skolas likabehandlingsplan. Vi har även avgränsat oss genom att använda oss av gymnasieungdomar, istället för att jämföra resultatet med olika åldrar. Vi har heller inte valt ha något genusperspektiv, som skulle kunna jämföra skillnaderna mellan killar och tjejers olika tankar om det valda ämnet.

Sociala medier

Med sociala medier förstås i studien de medier som syftar på att bygga upp ett socialt nätverk och kommunicera med varandra genom text, bild eller ljud, på speciella internetsidor. Varje sida har upprättat regler och förhållningssätt för användarna att förhålla sig till. Nedan går vi igenom det populäraste sociala medierna enligt ungdomarna i studien och tidigare forskning.

Facebook - Världens största sociala plattform. Bygger på att man skapar sitt kontaktnät genom att skicka ut vänförfrågningar till andra människor, för att sedan kunna dela med sig av bilder, filmer och länkar. En populär funktion är att ”Tagga” varandra i bilder och filmer, för att göra personen som blir taggad uppmärksam på inlägget.

Snapchat - Via Snapchat skickar användarna tidsinställda bilder och filmer. Mottagaren kan titta på bilden eller filmen i 1-10 sekunder innan den försvinner. Användarna kan dock välja att spara bilderna som skickas på Snapchat. En funktion på Snapchat är ”My story” där bilder läggs ut så att hela vänskapslistan kan ta del av dem under 24 timmar.

Instagram - En bild- och filmsajt där användarna bygger upp sin sida med bilder och filmer för att sedan kunna dela dem med andra som följer din sida.

Youtube – Videosajt, där användaren lägger upp videoklipp för andra användare att ta del av. Det har blivit en typ av trend att vlogga genom youtube, vilket är en typ av blogg men istället för att skriva i text så lägger användarna upp filmer på till exempel vad man har gjort under dagen.

Twitter - Användarna på Twitter lägger upp korta meddelanden på max 140 tecken. Vanligt förekommande är diskussioner om diverse ämnen som till exempel politik, musik eller annat som intresserar användaren.

Ask.fm - Bygger på att användaren skapar en sida, sedan får vem som helst ställa frågor till användarna. Frågorna ställs antingen anonymt eller inte och därefter publiceras svaren för alla att läsa.

Jodel – En sida där alla användare är anonyma. Det finns ett flöde som alla kan se, där man postar meddelande som alla kan se och svara på.

Kik – En app som används för att chatta med varandra. Chatten liknar en sms-konversation och man skickar text och bilder till varandra.

Dokument

I studien har vi tagit del av likabehandlingsplanen och IT-policydokumentet från den aktuella gymnasieskolan. Nedan redogör vi för vad det står i dessa dokument.

Likabehandlingsplan

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) är huvudmannen på varje skola skyldig att varje år upprätta en likabehandlingsplan, som ger en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Enligt den aktuella skolans likabehandlingsplan skickas den ut digitalt till varje elev i syfte att de ska ha möjlighet att lämna synpunkter och förslag på ändringar. Varje mentor ska sedan följa upp de synpunkter som framkommit i varje elevgrupp. Likabehandlingsplanen ska även presenteras vid föräldramötet i årskurs 1.

I den aktuella likabehandlingsplanen framkommer det att alla i årskurs 1 får ta del av ett introduktionspaket, där det bland annat ska ske ett samtal om skolans ordningsregler och klassregler. Det ska även vara information och samtal om plan mot kränkande behandling på mentorstiden. Skolans rutiner för att tidigt upptäcka trakasserier och kränkande behandling ska ske genom regelbundna möten med elevhälsoteam, skyddsronder, utvecklingssamtal, mentorstid och referensgrupp.

Skolan har olika kartläggningsmetoder i form av en elevenkät, skyddsronder med elevskyddsombud, referensgrupper, medarbetarsamtal, utvecklingssamtal och erbjudande om hälsosamtal. Eleverna involveras i detta genom att svara på en elevenkät, skyddsronder och referensgrupper i samband med utvecklingssamtal. I likabehandlingsplanens resultat och analys framkommer det indikationer på kränkningar på sociala medier, medarbetare som kränkt elever och elever som kränkt andra elever. Enligt metoderna ovan, strävar skolan efter att kränkningar och trakasserier ska förebyggas. Skolans policy är att det ska råda nolltolerans mot trakasserier och kränkande behandling.

IT-policydokument

För att eleverna ska få tillgång till internet på skolan krävs ett personligt konto, som varje elev får ansöka om. När eleverna börjar på gymnasiet får de ansöka om ett konto och samtidigt skriva under ett IT-policydokument, som innefattar vissa regler och bestämmelser för eleverna att följa. Dokumentet är uppdelat i två olika delar, där den första delen handlar om elevernas egna konton, till exempel att det är förbjudet att använda någon annans konto, att anonymitet inte är tillåtet och att man som elev är ansvarig för sitt eget konto och därmed måste stå för dess handlingar.

I andra delen av dokumentet står att eleverna är skyldiga att använda ett vårdat språk, att offensiva, stötande, och provokativa uttalanden är förbjudna samt att man är skyldig att visa respekt för andra både i umgänget och på nätet. Det står också klart och tydligt att det är förbjudet att sprida bilder eller filmer, som i sitt innehåll kan upplevas som kränkande för andra.

Tidigare Forskning

Mot bakgrund av studiens syfte att undersöka ungdomars uppfattning om vad det förekommer för kränkningar på sociala medier och hur ungdomar anser att dessa kränkningar kan förebyggas och motverkas, har vi i detta avsnitt sammanställt tidigare forskning. Genom att dela in forskningen i flera underrubriker och avslutningsvis en kort sammanfattning ger det en bild över hur kunskapsläget är inom studiens område. Underrubrikerna är: Ungdomars internetvanor och dess risker, Kränkningar på sociala medier, Förebyggande arbete och Strategier mot kränkningar på sociala medier.

Ungdomars internetvanor och dess risker

O'Keeffe (2011) lyfter fram fördelen med ungdomars engagemang på internet, då de tekniska kunskaperna ökar, samt att tillgången till de sociala medierna bibehåller och utökar deras sociala kontakter. Samtidigt som det finns fördelar med ungas aktivitet på internet, menar forskaren vidare, att det förekommer risker. Sömnsvårigheter, internetberoende och internetkränkningar har ökat med internetanvändningen bland ungdomar. Även Li (2007) påvisar att den ökade användningen av internet har bidragit till ökad utsatthet för ungdomar. Li menar att internet har blivit en ny arena för kränkningar och det finns svårigheter att komma åt dem som utövar kränkningarna. Internets anonymitet kan vara en avgörande roll, då nätmobbarna kan dölja sin identitet och därmed slippa konsekvenser. Lis studie visar att 25.6% av utövarna var skolkamrater, men att 46.6% av de som blivit utsatta för kränkningar på sociala medier inte visste vem utövaren var. I studien uttrycks att anonymiteten kan bidra till att nätmobbarna uppmuntras till att fortsätta utöva kränkningar via sociala medier. Olweus (2012) har jämfört om det finns några skillnader i måendet hos den utsatta, när det gäller traditionell mobbning och internetkränkningar. Det visar sig att det inte är några större skillnader, men måendet hos de utsatta får anses skrämmande. Låg självkänsla, ångest och självmordstankar är enligt studien vanligt förekommande hos dem som utsätts för kränkningar, både traditionellt och på internet.

Något mer som är intressant är att redan 1998 gjordes forskning på negativa samband mellan internetanvändning och psykiskt mående. Kraut et al. (1998) visar i sin studie att ökandet av internetanvändning har en bidragande faktor till ökad depression, samtidigt som det sociala engagemanget utanför datorn minskar vid ökad användning av internet.

Utifrån vårt syfte, att undersöka ungdomars uppfattning om vad det förekommer för kränkningar på sociala medier och hur ungdomar anser att dessa kränkningar kan förebyggas och motverkas är det viktigt för oss att visa upp hur internetanvändningen ser ut bland ungdomar. Dessa studier visar att den ökade internetanvändningen ökar riskerna för att må sämre och att bli utsatt för kränkningar på sociala medier. Studierna visar att anonymiteten hos utövarna är stor och det är svårt att komma åt dessa, vilket kommer bli intressant i vårt resultat.

Kränkningar på sociala medier

Patchin och Hinduja (2010) har i sin rapport gjort en analys om vilken typ av kränkningar som förekommer mest hos eleverna på en skola i USA, där 27,7% menade att den värsta typen av kränkning var när andra elever spred falska och elaka rykten om någon annan på skolan. Eleverna som utsätter andra för kränkningar har i efterhand sagt att det var för att få andra elever att skratta åt dem.

Friends Nätrapport (2016) visar att en tredjedel av de unga blivit utsatta för kränkningar på sociala medier under det senaste året. De vanligaste plattformarna för kränkningar på sociala medier är enligt rapporten Kik, Instagram, Snapchat och Facebook. Nätrapporten visar att hela 36 % av tjejerna och 26 % av killarna har angivit att de känt sig kränkta på nätet någon gång under det senaste året. Berne, Frisé och Kling (2014) lyfter fram ungdomars uppfattning om riskerna för att bli utsatt för kränkningar när de besöker sociala medier. Deras studie visar på att ungdomarna är väl medvetna om utsträckningen av kränkningar och att de var beredda på att de kunde bli offer för kränkningar, framförallt på Facebook, Instagram och bloggar. Ungdomarna i studien uppfattade att nätmobbarna finns på alla sociala medier och det finns en risk att bli utsatt när man interagerar på sociala medier. Ungdomarna anser att de är föremål för nätmobbarna, framförallt när det gäller utseenderelaterade kränkningar.

Berne, Frisé och Kling (2014) lyfter fram att det framförallt är tjejer som blir utsatta för kränkningar rörande deras utseende på sociala medier. Detta sker vanligtvis genom att bilder som läggs ut kommenteras negativt. Enligt studien visade det sig att flickor blir mer utsatta för kränkningar på sociala medier, då de oftast lägger ut mer bilder på sig själva. Enligt studien var en av de vanligaste kommentarerna till tjejer att de var tjocka och till killar att dem var "gay".

En studie bland svenska ungdomar i årskurs 9, om kränkningar på sociala medier, gjord av Frisé, Berne och Lunde (2014) visar att 59.7 % av kränkningar mellan tjejer och tjejer och 50.6 % av kränkningar från killar till tjejer riktades mot offrets utseende. Samma studie visade att 25.4 % av kränkningar mellan killar och killar och 27 % av kränkningar mellan tjejer och killar riktades mot offrets utseende. Studien visade även att de som utsätts för kränkningar på sociala medier har sämre självbild än de som inte är utsatta.

I en rapport från Barnens rätt i samhället (BRIS) (2017) visar de att den vanligaste typen av kränkningar på sociala medier är kränkande kommentarer, under statusuppdateringar, bilder, eller meddelande till andra ungdomar. Klimatet är betydligt hårdare på internet än vad det är i verkliga livet och den mest bidragande effekten till detta är förmodligen anonymiteten på internet. Det är lättare att vara elak bakom skärmen än i det verkliga livet. Men konsekvenserna för de utsatta blir desto större då det blir offentligt för fler att kunna ta del av kränkningarna.

Kränkningarna är ofta riktade mot någon annans utseende. Tidigare forskning visar att de som var utsatta för kränkningar på sociala medier var mer missnöjda med sina kroppar och sitt

utseende, vilket leder in på kroppsidealen som råder i Sverige, med alla modeller, skönhetsbloggar och att man ska vara och se ut på ett visst sett. Friends nätrapport från 2016 menar att fyra av tio tjejer i åldern 13-16 år upplevt sexuella anspelningar det senaste året och det är nästan uteslutet bara på internet. Vidare menar forskarna i BRIS rapport (2017) att kränkande bilder på andra ungdomar blir allt vanligare, att ta en bild och lägga ut den på internet är lika enkelt som att skicka ett SMS. Vidare menar forskarna att utfrysning på internet kan vara lika känsligt som i det verkliga livet.

Det primära syftet med Patchin och Hinduja (2010) studie var att se om traditionell mobbning och nätkränkningar korrelerades med självmordstankar och självmordsförsök. Ungdomarnas resultat jämfördes sedan med deras ålder, kön och etnicitet. Det enda resultatet som visade sig kunde förknippas med mobbning och utanförskap var just etnicitet. Bjereld, Daneback och Petzold (2015) har i en studie forskat på om just skillnader i förekomsten av mobbning och utsatthet mellan infödda och invandrade barn i de nordiska länderna. Där visar forskarna på att föräldrar som har barn som är födda i ett annat land utsätts för kränkningar i tre gånger så hög grad som de barn som är födda i de nordiska länderna.

Vidare menar Patchin och Hinduja (2010) att kränkningar och trakasserier bidrar till depression, minskad självkänsla, hopplöshet och ensamhet, som alla är föregångare till självmordstankar. Studien visar att de ungdomar som utför kränkningarna tidigare själva varit offer och därför drabbas av psykiska och psykosomatiska problem som senare riskerar att övergå till självmordsrisker. Internet gör det svårare för de utsatta att skydda sig och således lättare för mobbarna att sprida rykten, trakassera och kränka andra människor. Patchin och Hinduja (2010) menar att det har blivit en trend bland ungdomar att ta sitt liv på grund av att man känt sig kränkt på nätet. De kallar denna typ av självmordsförsök för ”cyberbullicide-suicide”.

Enligt Patchin och Hinduja (2010) skriver om flera ungdomar som inte känner sig trygga i skolmiljön och som flera gånger dagligen utsätts för kränkningar och trakasserier, både på sociala medier och i skolan, men att rädslan för att bli ensam är så stor att de inte vågar säga ifrån. Under 2004 var självmord den tredje vanligaste dödsorsaken bland ungdomar i ålder 10-19 år i USA. Den vanligaste orsaken till självmord var mobbning, kränkningar och trakasserier både fysiskt och på internet.

Dessa studier visar på hur utbrett det är med kränkningar på sociala medier. Som Friends nätrapport (2016) visar så är det 33 % av svenska ungdomar som blivit utsatta för kränkningar på sociala medier under förra året. Vi vill även belysa att det finns en förståelse bland ungdomarna att de riskerar att utsättas för kränkningar när de är aktiva på sociala medier. Många av kränkningarna som förekommer är utseenderelaterade och sexuella kommentarer. Vi vill även belysa hur allvarligt det är och hur många som mår dåligt över dessa kränkningar. Genom detta vill vi visa upp varför just vår forskning kommer vara fruktbar för skolors likabehandlingsplaner och som ett stöd för både ungdomar och vuxna.

Förebyggande arbete och strategier mot kränkningar på sociala medier

Li (2007) lyfter fram ungdomars förtroende för vuxna, vad det gäller kränkningar på sociala medier. Hälften av alla i studien, som blivit utsatt för kränkningar på sociala medier, har inte kontaktat någon vuxen. Studien visar även att mindre än 35 % skulle informera en vuxen om de visste att någon var utsatt för dessa kränkningar, och lyfter fram oron i att själv bli utsatt. 63.3% av deltagarna i studien trodde att skolpersonal skulle försöka stoppa kränkningar på sociala medier om de fick information om vad som hänt. Detta visar på att en tredjedel inte har något förtroende för att skolpersonal kan motverka kränkningar på sociala medier. Friends rapport (2016) visar att endast 25 % av de som blivit kränkta på något sätt berättar det för en vuxen. 45 % svarar att lärarna sällan eller aldrig agerar när det ser att någon blir kränkt, samtidigt som samma studie visar på att en tredjedel av skolpersonalen anser sig ha tillräckligt med kunskap i trygghet och likabehandlingsplaner.

Även Juvonen och Gross (2008) visar i sin studie att ungdomar som varit utsatta för kränkningar på sociala medier ytterst sällan vänder sig till någon vuxen för att söka hjälp. 90 % i deras studie valde att inte berätta för någon vuxen att de varit utsatta för kränkningar. Ungdomarna valde att inte rapportera till någon vuxen för att de dels tänkte att de var tvungna att lösa problemen på egen hand, men även att de var oroliga för att föräldrarna skulle begränsa deras internetanvändning. De förebyggande metoderna som ungdomarna tyckte var mest användbara enligt studien var att blockera användarnamn, begränsa vänskapslistan på sociala medier och ändra sitt eget användarnamn.

Slonje, Smith & Frisé (2012b) har genom sina intervjuer kommit fram till ungdomars sätt att skydda sig mot kränkningar på sociala medier. Genom att blockera vissa människor på internet, ändra användarnamn på sociala medier och att radera anonyma meddelande utan att läsa dem är strategier som visat sig vara effektiva. Artikeln lyfter fram ett antimobbingsprogram, Kiva, som varit populärt i Finland. Kiva har fokuserat på datorstödda klassrumsaktiviteter och att utsatta elever har kunnat vända sig till andra elever. Kiva har enligt forskarna visat sig vara effektiv mot kränkningar på sociala medier. Forskarna lyfter även fram resultat om ungdomar som blivit utsatta för kränkningar på sociala medier och deras ovilja att berätta för någon vuxen om sina erfarenheter. De har genomfört en forskningsstudie om dessa kränkningar på en motsvarande högstadieskola, genom en enkätundersökning. Syftet var att undersöka hur ungdomarna skulle reagera om de fick kränkande bilder och kommentarer på någon annan skickat till sig. I studien visar det sig att 72 % av dem inte skulle göra någonting för att fördela materialet vidare. 9 % svarade att det skulle skicka vidare materialet till sina vänner. 6 % svarade att de skulle skicka vidare materialet till den utsatta i syfte att kränka honom/henne. Slutligen skulle 13 % på ett positivt sätt vidareända materialet till det ursprungliga offret för att hjälpa honom/henne.

I dessa studier ser vi några konkreta förslag på hur ungdomar har använt sig för att skydda sig mot kränkningar på sociala medier. Med den forskningen tillsammans med vårt resultat hoppas vi att kunna komma fram till fler förslag på hur vi kan förebygga dessa kränkningar.

Något som också belyses är ungdomars misstro till de vuxna vad det gäller att berätta om kränkningar på sociala medier.

Sammanfattning av tidigare forskning

Genom att först visa upp ungdomars aktivitet på sociala medier och samtidigt visa hur stor andel som blir utsatta för kränkningar på sociala medier, visar det vikten i att fortsätta forska om hur detta kan förebyggas och motverkas. Både O'Keeffe (2011) och Li (2007) visar på ungdomarnas risker att utsättas för kränkningar på sociala medier, då internetanvändningen ökat de senaste åren. Li (2007) menar att internet har blivit en ny arena för kränkningar, där det ofta är svårt att komma på vem förövaren är, då det visar sig att 46.6% av de som blivit utsatta inte visste vem utövaren var.

Friends Nätrapport (2016) visar att en tredjedel av de unga blivit utsatta för kränkningar på sociala medier under det senaste året. De vanligaste plattformarna för kränkningar på sociala medier är enligt samma rapport Kik, Instagram, Snapchat och Facebook. Elaka kommentarer, sexuella anspelningar och utseenderelaterade kommentarer har visat sig vara de vanligaste kränkningarna på sociala medier.

När vi fördjupade oss i tidigare forskning fann vi även att det är stor andel av ungdomarna som väljer att inte kontakta någon vuxen och att istället prata med en vän eller inte säga något alls. Li (2007) visar i sin studie att 50 % av de som blivit utsatta för kränkningar på sociala medier inte vänder sig till någon vuxen. Samma studie visar att en tredjedel av ungdomarna inte tror att skolpersonal kan göra något åt kränkningar på sociala medier. Istället för att prata med någon vuxen har ungdomar istället använt sig av strategier som att blockera användarnamn, begränsa sina vänskapslistor och redigera sina användarnamn (Juvonen och Gross, 2008).

Kunskapen från tidigare forskning har betydelse för vårt syfte och frågeställningar. De studier vi har redogjort för visar hur allvarligt det är med dessa kränkningar, då studierna visar på allvarliga konsekvenser som låg självkänsla, ångest och självmordstankar. Detta visar på att det är viktigt att fortsätta att studera ämnet för att kunna förebygga kränkningarnas utsträckning på sociala medier.

Teori

I detta avsnitt klargörs de teoretiska utgångspunkterna och de perspektiv som kommer vara utgångspunkt för analysen av det empiriska materialet i studien. Nedan redovisas de begrepp, som kommer att återkopplas till studiens resultat och analys.

Teoretisk utgångspunkt

Utifrån studiens syfte kommer symbolisk interaktionism att användas som teori. Symbolisk interaktionism är ett synsätt och en utgångspunkt för att kunna analysera den sociala verkligheten. Symbolisk interaktionism blir ett redskap för att studera hur kränkningar på sociala medier kan förstås som ett exempel på mänskligt gruppliv och mänskligt beteende. Symbolisk interaktionism fokuserar på hur människan utvecklar sitt sociala beteende och uppfattningen om sig själv via socialisationsprocessen, vilket kommer vara fruktbart i studien, där sociala medier är en stor arena för social interaktion bland ungdomar. De sociala medierna bibehåller och utökar ungdomars sociala kontakter, vilket kan kopplas till socialisationsprocessen i symbolisk interaktionism (Trost och Levin, 2010).

Grundtanken i symbolisk interaktionism är att vi människor skapas och formas i vårt sociala livsrum, vilket stärker vårt val av teori, då sociala medier kan anses vara ungdomarnas sociala livsrum, där de skapas och formas (Berg, 2015). Just att symbolisk interaktionism fokuserar på den sociala miljöns betydelse för människans beteende kommer ligga till grund, när vi undersöker kränkningar på sociala medier och hur det kan motverkas. Symbolisk interaktionism fokuserar mycket på nuet, som är en av fem hörnstenar. Nuet visar på att vi är föränderliga, då vi hela tiden är med i en process (Trost & Levin, 2010). Vi ser kritiskt på detta då grunden till kränkningar på sociala medier har en bakgrund, som man borde fokusera på, istället för att enbart fokusera på framtiden. Symbolisk interaktionism är en bred teori med många begrepp, just att teorin är så omfattande gör det svårt för oss att använda oss av allt. Vi har valt att ta ut vissa delar i symbolisk interaktionism, som passar in i studien, utifrån syfte och frågeställningar.

Begreppsdefinitioner

Symbolisk interaktionism bygger på fem hörnstenar: definitionen av situationen, social interaktion, symboler, att vi är aktiva och betoningen av nuet (Trost & Levin, 2010). Nedan kommer definitioner av de hörnstenarna vi tycker är användbara i studien, som vi senare kopplar ihop med resultat och analys.

Definitionen av situationen

Hur en människa uppfattar en situation, har betydelse för hur hen agerar i just den situationen. Vi kan uppfatta situationen på olika sätt, därför kan det bli att vi agerar olika, beroende på hur vi tolkar just den specifika situationen (Trost & Levin, 2010). Författarna menar dock att definitionen är föränderlig, vilket innebär att vi kan ändra uppfattningen om situationen, vilket medför att vi också ändrar beteendet.

Ett exempel skulle kunna vara att Mikael kommenterar en bild som Stefan lagt ut på Facebook. Mikaelns syfte var att skoja med Stefan, men istället uppfattar Stefan kommentaren som kränkande. Samma situation definieras här olika av Mikael och Stefan. Detsamma gäller alla som läser kommentaren, de definierar situationen på olika sätt. När de träffas framkommer det att Stefan har känt sig kränkt, Mikael omdefinierar då situationen och tar istället bort sin kommentar.

Social interaktion

Trost och Levin (2010) skriver att interaktionen är en viktig hörnsten i symbolisk interaktionism. Författarna lyfter fram människorna i samhället som gruppvarer, som interagerar med varandra. Att interagera sker enligt författarna genom samtalet, men det gäller inte bara verbal kommunikation, utan även kroppsspråk och minspel. Interaktion kan även vara när man tänker och just interaktion menar Trost och Levin (2010) är något människan alltid ägnar sig åt och beteenden hos individen skapas genom interaktion med andra. Detta blir viktigt i studien, då ungdomarna integrerar med varandra och som författarna menar så skapas beteenden, såsom kränkningar. Genom att förstå varför människor handlar på ett visst sätt, kommer man kunna förstå hur kränkningar på sociala medier uppstår. Sociala medier, som vi fokuserar på, är för oss social interaktion, då man pratar och skickar meddelande till varandra och större delen av dygnet finns tillgänglig.

Symboler

När vi växer upp har vi lärt oss språket vi talar och Trost och Levin (2010) menar att språket blir symboler, som är en viktig del av vårt liv. På sociala medier är handlingar som kommentarer och gillamarkeringar symboler, där symbolerna inte bara har en mening för oss själva, utan även de som tar del av dessa symboler. Som vi tolkar författarnas definition av symboler, är det just när de har samma innebörd för avsändaren och mottagaren som de blir symboler. Trost och Levin (2010) menar även på att många av våra handlingar är symboler, så länge de är avsedda att delge andra människor något. Författarna lyfter även fram Gregory Stones kritik mot symbolerna och att de är symboler när de betyder samma sak för avsändaren och mottagaren. Stone menar att meningen inte kan vara exakt densamma för två personer och att symbolens mening inte har samma betydelse för dig som för mig.

Tonvikt på aktivitet

I studien, där ungdomar och kränkningar på sociala medier är i fokus, är aktivitet ett viktigt begrepp. Trost och Levin (2010) menar att vi människor är aktiva och genom att vi är aktiva i en slags process, kan vi förändras. Författarna jämför den föränderliga processen med andra perspektiv, som ofta menar att människans egenskaper är stabila. Just att människans egenskaper genom aktivitet kan ändras är av stor vikt om man ska tro på att kränkningar på sociala medier ska kunna motverkas. För att kunna förstå en individs handlande, är det viktigt att vi förstår dennes definitioner och symboler, som vi skrivit om tidigare.

Trost och Levin (2010) diskuterar svårigheterna i att förstå hur människorna kommer att handla i framtiden, eller nästa situation, då människan hela tiden är aktiv och definierar situationer och symboler på olika sätt. Mycket av det som sker är oförutsägbart, vilket är i likhet med kränkningar på sociala medier, då vi inte vet vem som kommer att utsätta eller vem som kommer att bli utsatt. Med detta tankesätt ser vi svårigheter med att motverka kränkningar på sociala medier, och det kanske är just därför kränkningar är ett olöst problem, både bland ungdomar och vuxna.

Sammanfattning teoretiska utgångspunkter

Symbolisk interaktionism grundar sig i att vi människor skapas och formas i vårt sociala livsrum, som i studien i studien syftar på sociala medier. Vi är ständigt i en process och symbolisk interaktionism fokuserar på hur processen utvecklar människans sociala beteende (Berg, 2015). Människans beteende påverkas av hur hen uppfattar olika situationer. Vi kan uppfatta situationer på olika sätt och agerar olika beroende på hur vi definierar situationen. Symboler är en viktig del av vårt liv, som vi använder oss av när vi kommunicerar med varandra och vi har kopplat symboler till kommentarer och gillamarkeringar på sociala medier. Tonvikt på aktivitet som är vårt sista teoretiska begrepp, som syftar på att vi människor är aktiva och genom aktiviteten i en process kan vi förändras (Trost och Levin (2010)).

Symbolisk interaktionism och de teoretiska begreppen vi redogjort för, kommer att användas som verktyg för att analysera resultatet i studien. Med symbolisk interaktionism som teori vill vi belysa ungdomarnas samspel på sociala. Teorin och begreppen kommer vara användbara för att förstå hur ungdomar interagerar på sociala medier och hur kränkningar som förekommer där kan förebyggas och motverkas.

Metod

För att redogöra hur vi genomfört studien, presenterar vi i detta avsnitt studiens metodansats och tillvägagångssätt, forskningsetiska reflektioner samt studiens tillförlitlighet.

Vetenskapsteoretiskt perspektiv

Det vetenskapsteoretiska perspektivet som är utgångspunkt i studien är inspirerat av fenomenologi, där intresset är att tolka kränkningar på sociala medier som ett socialt fenomen utifrån ungdomarnas berättelser och egna perspektiv. I studien är det ungdomarnas perspektiv som är i fokus. Det är vad som visar sig i deras berättelser som är intressant för studien samt vad de uttryckt i intervjuerna om hur man kan motverka kränkningar på sociala medier. Utifrån hur Kvale och Brinkmann (2014) beskriver fenomenologin passar det in på studien, då vi är intresserade av ungdomars perspektiv och vi vill lyssna och tolka utifrån vad de har att berätta.

Det är viktigt att vi som genomför studien försöker bortse från våra egna förkunskaper och åsikter, för att kunna lyfta fram nya aspekter och tankar. I våra tolkningar av ungdomarnas berättelser är vår objektivitet en grundpelare för det fenomenologiska perspektivet. Att vara helt objektiv är en utmaning, då vi alltid beskådar något utifrån ett perspektiv (Danemark, Ekström, Jakobsen och Karlsson, 2003). Genom att inte leda ungdomarna i något förutfattat spår, försöker vi hela tiden hålla oss objektiva och strävar efter att utgå från ungdomarnas egna perspektiv. Författarna beskriver att perceptionen är utgångspunkten i det fenomenologiska perspektivet. Perceptionen är hur vi uppfattar något, exempelvis en persons berättelse. Författarna skriver vidare om att försöka hitta de gemensamma nämnarna hos olika objekt. Detta kommer vi försöka hitta när vi intervjuar ungdomarna i de olika fokusgrupperna.

Metodansats

Denna studie intresserar sig för ungdomars reflektioner om fenomenet kränkningar på sociala medier och hur ungdomarna anser att kränkningarna kan förebyggas och motverkas. Med den utgångspunkten har vi valt en kvalitativ metodansats (Hjerm och Lindgren, Simon, 2014). Utifrån studien är vi intresserade av ungdomars berättelser och tankar, för att få en djupare förståelse kring deras resonemang som grundar sig i den kvalitativa metoden. Vi intresserar oss för handlingar, normer och värden utifrån de studerade personernas eget perspektiv, vilket är grundtanken i kvalitativ forskning (Bryman, 1997).

Tillvägagångssätt

Den här uppsatsen kommer att utforska ungdomars tankar, reflektioner och samtal kring kränkningar på sociala medier och hur de kan förebyggas och motverkas. För att få ta del av

ungdomars reflektioner och inte styra för mycket har vi valt att använda oss av halvstrukturerade intervjuer i fokusgrupper. I den kvalitativa forskningsintervjun, vars syfte är att se världen utifrån en individs perspektiv, har fokus varit på ungdomarnas egna uppfattningar och genom dessa är det möjligt att utforska samband mellan händelser och aktiviteter, samt se olika processer utifrån ungdomarnas kontext, som är aktuell. Situationen kan jämföras med samtal som ett sätt att lära känna andra människor och få kunskap av deras erfarenhet, känslor och den värld de lever i (Kvale och Brinkmann, 2014). Just detta pekar på tyngden att använda intervjun, för att få information om ungdomarnas uppfattning om kränkningar på sociala medier.

Något som stödjer vårt metodval är tanken om att försöka sätta sig in i den värld man studerar, att se genom de studerades ögon, vilket är möjligt med den kvalitativa forskningsintervjun (Månsson, 2013). Med symbolisk interaktionism som teori och kvalitativa fokusgruppsintervjuer kommer vi kunna analysera och beskriva den verklighet och de upplevelser som ungdomarna beskriver för oss under våra intervjuer.

Genom att använda halvstrukturerade intervjuer i fokusgrupper, ges respondenterna stort utrymme och fokuserar på den intervjuades livsvärld (Kvale & Brinkmann, 2014). Att använda fokusgruppsintervjuer är ett tillvägagångssätt som ger möjlighet för flera ungdomar att komma till tals och just ungdomars syn på kränkningar på sociala medier är det viktiga i studien. En halvstrukturerad intervju skapar utrymme för de intervjuade ungdomarna att utveckla sina svar, samtidigt som de inte kan sväva ut för mycket. En halvstrukturerad intervju kan likna ett vardagssamtal, men med ett syfte och en speciell teknik som grundar sig i en intervjuguide (Bilaga 1) som fokuserar på vissa teman (ibid.). För att fördjupa teman ställdes i vissa situationer följdfrågor, något som är möjligt med halvstrukturerade intervjuer, som öppnar upp för följdfrågor och diskussioner kring de valda temana.

Valet av fokusgrupper bidrar till en diskussion bland ungdomarna och att det kan vara lättare att prata i grupp än bara med oss som intervjuar. Wibeck (2010) lyfter fram fokusgruppens syfte, där fokus innebär att diskussionen rör ett förbestämt ämne, som i vårt fall är kränkningar på sociala medier. Författaren menar vidare att det är viktigt att ha en begränsad tid för diskussionen, något som informerades om i informationsbrevet.

Utifrån studiens område handlade intervjuerna om vissa teman, men inte bestämda uppfattningar om dessa teman, och det gav ungdomarna möjlighet att själva ta ställning och förklara. I intervjuerna var studiens syfte och forskningsfrågor i centrum med dess tema, samtidigt som ungdomarna berättade om sina uppfattningar kring just det temat. Wibeck (2010) stärker detta och skriver att gruppen ska ledas av en samtalsledare, men det huvudsakliga syftet är att de deltagande ungdomarna ska diskutera fritt med varandra. Här har vi en viktig roll där det ska vara en balans i fokusgruppen, genom att leda in deltagarna i diskussionen och att hålla dem till de valda temana. Wibeck (2010) menar att det är viktigt som forskare att ställa sig frågan om fokusgrupper är den bästa metoden för att genomföra studien. Anledningen till valet av fokusgrupper var att få ett rikt material att analysera och att vi tänkte att det skulle bli lättare för ungdomarna att diskutera i grupp, än att bli intervjuade

enskilt. För att ungdomarna själva skulle vara aktiva och delaktiga och för att vår påverkan som intervjuare skulle begränsas, valde vi fokusgruppsintervjuer.

Vi utgick från en intervjuguide (Bilaga 1), där vi fokuserade på fyra olika teman: Internetvanor och aktuella sociala medier, kränkningar på sociala medier, förebyggande arbete och motverka kränkningar på sociala medier. Vi började med lite enklare frågor för att ungdomarna skulle känna sig bekväma och komma igång med diskussionen, för att sedan komma igång med huvudfrågorna.

Urval

Urvalet för studien består av femton gymnasieungdomar, uppdelade i tre olika fokusgrupper. Grupperna har bestått av fyra, fem och sex ungdomar. Studien utgår inte från frågeställningar som har något genusperspektiv. Mot den bakgrunden styrdes inte deltagarna till grupperna på något sätt och det var två blandade grupper och en grupp med endast tjejer, då inga fler killar ville vara med på intervjuerna. Eftersom syftet grundar sig i ungdomars perspektiv i hur man kan förebygga och motverka kränkningar på sociala medier, var det av stor vikt att just komma i kontakt med ungdomar. Att intervjua gymnasieungdomar var för att vi hade en tanke om att de var vana vid diskussioner i grupp och att de har ett engagemang i dessa frågor. Vår förhoppning var att gymnasieungdomarna skulle vara bra på att reflektera och genom fokusgrupperna skulle det stärka deras vilja att prata öppet om sina tankar kring det valda ämnet.

Metodens styrkor och svagheter

Genom att använda fokusgrupper fick vi ta del av fler ungdomars perspektiv och tankar kring det valda ämnet samtidigt, än om vi hade valt enskilda intervjuer. Vi kan även föra en diskussion om ämnet och en bild över hur ungdomarna resonerar. En annan fördel med att använda fokusgrupper som intervjumetod är att ungdomarna känner sig säkrare och vågar öppna sig mera, när det finns andra ungdomar, som de känner sig trygga med, i samma rum. Samtidigt kan det också vara en nackdel, att de inte säger hela sanningen, för att man inte vill att de andra ungdomarna ska få vetskap om känslor att bli kränkt. Det kan hända att deltagarna i fokusgrupperna ibland bara säger det som är socialt accepterat och utelämnar information, som inte är socialt önskvärt. Det kan också handla om artighet och rädsla att prata om ett känsligt ämne. Om det är starka personer i fokusgruppen, kan andra bli tysta och de personer som är blyga eller tystlåtna kommer inte lika lätt till tals som vid en enskild intervju, det medför att viss information uteblir (Wibeck, 2010).

Genomförande

Genom den valda kommunens hemsida hittade vi en av rektorernas mailadress och skickade ut informationsbrevet till gymnasieskolans rektor. Hen godkände att vi skulle besöka skolan och genomföra fokusgruppsintervjuer, men att vi själva skulle kontakta någon av lärarna. Vi fick kontakt med en lärare som tyckte vår idé var intressant och hjälpte oss att hitta ungdomar från sin klass. Ungdomarna har tagit del av informationsbrevet och skrivit under det. Det har lagts stor vikt vid att visa att vi är intresserade av ungdomarnas perspektiv och tankar kring kränkningar på sociala medier.

Ungdomar kontaktades via informationsbrevet (bilaga 1), där studiens syfte och vad deras medverkan skulle innebära framkom tydligt. I informationsbrevet framgick även att det var helt frivilligt att delta, deltagarnas anonymitet garanterades samt att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Tillsammans med ungdomarnas lärare bestämde vi tid för fokusgrupperna, som skulle vara på olika dagar för att vi själva skulle kunna reflektera över varje enskild fokusgrupp. Varje fokusgrupp spelades in med hjälp av elektronisk inspelning för att vi inte skulle missa någon information. Varje fokusgruppsintervju tog mellan 35 till 55 minuter och gjordes med några dagars mellanrum. Vi genomförde samtliga fokusgrupper i ett av skolans grupprum. Under intervjuerna satt vi på ena kortsidan av bordet och ungdomarna fick sitta på valfri plats på långsidorna av bordet. Intervjuerna ägde rum under ungdomarnas skoltid.

Bearbetning och analys

Fokusgruppsintervjuerna har bearbetats och analyserats i olika steg och utifrån studiens forskningsfråga och fenomenologin, som är det vetenskapsteoretiska perspektivet, har vi valt meningskoncentrering som analysmetod. Fenomenologin kännetecknas av meningskoncentrering och genom ungdomarnas berättelser syftar meningskoncentrering på att dra samman deras uttalanden till kortare formuleringar. Genom denna analysmetod kan det skapas ett material, som visar hur ungdomarna upplever sin verklighet, vilket kan ses som den fenomenologiska verklighetsbilden (Kvale och Brinkmann, 2014).

Transkriberingen av intervjuerna strukturerades i en form för närmare analys och vi använde oss av samma förfaringssätt, för att transkriberingarna skulle vara strukturerade på samma sätt och inte innehålla några språkliga skillnader. Vi har delat upp och transkriberat var och en för sig och intervjuerna har transkriberats ordagrant.

Materialet från intervjuerna har behandlats i fem steg. Första steget var att få en helhet av intervjun, som vi skapade oss genom läsa igenom varje intervju ett flertal gånger. Därefter fastställdes de naturliga meningsenheterna, som ungdomarna uttryckte. Det tredje steget innebar att formulera teman som dominerade intervjun, och även tematisera uttalanden från ungdomarna. Det gjordes genom att stryka under citat med olika färger, som symboliserar olika teman. De mönster som hittades i intervjuerna bildade olika teman. I det fjärde steget

stälde vi frågor till meningsenheterna utifrån studiens syfte och i det femte och sista steget knöt vi ihop intervjuens centrala teman i en deskriptiv utsaga (Kvale och Brinkmann, 2014).

Genom dessa steg i meningskoncentreringen kunde vi utveckla intervjuernas huvudteman, kristalliserade ut det viktiga och använde dem för teoretiska analyser. Vi ser meningskoncentrering som en fördelaktig analysmetod, just för att man sorterar ut intervjuernas centrala teman, och utifrån dem söker svaret på forskningsfrågan. Det blir ett enklare material att hantera, än hela texter.

En utmaning med meningskoncentrering är att man ska vara objektiv och lämna tidigare teorier åt sidan, för att sedan tolka och plocka ut de teman som vi anser är centrala. Just att plocka ut det som är centralt kan säkert skilja sig åt, beroende på vem som läser intervjun och vi tänker att det kan bli en utmaning, om man är två som arbetar tillsammans med samma studie. För att komma överens om vilka teman som var centrala, tog var och en ut det vi tyckte var intressant i intervjuerna, för att sedan jämföra och diskutera fram våra gemensamma teman. Det var även en utmaning att tolka och försöka ta till sig en annans perspektiv, då det finns en risk att intervjun tolkas på ett sätt som informanten inte menade. Vi kan inte garantera att vi uppfattar ungdomarnas perspektiv som de menar, men för att försöka undvika misstolkningar diskuterade vi tillsammans vad som sagts under intervjuerna för att försöka förstå hur de menade.

Reliabilitet

Reliabilitet syftar på studiens tillförlitlighet och vikt vid att ens mätningar är korrekt genomförda (Kvale och Brinkmann, 2014). För att stärka studiens reliabilitet har vi genom vår intervjuguide utgått från öppna frågor, där våra ungdomar har kunnat samtala fritt, utan att ledas in av våra värderingar och tankar. Vår intervjuguide öppnade upp för följdfrågor, som ibland var svåra att inte formulera som ledande, därför var varje intervju inte helt och hållet objektiv.

Reliabilitet innebär även att olika forskare, som är oberoende av varandra, ska komma fram till samma resultat om de genomför samma studie vid ett annat tillfälle (Wibeck, 2010). Eftersom vi har intervjuat ett fåtal ungdomar, är det svårt att generalisera deras svar på alla ungdomar i Sverige och vi är inte säkra på att samma svar skulle ges, om undersökningen skedde vid ett annat tillfälle, då nya sociala medier uppstår och de gamla förnyas. Hur fokusgrupperna är sammansatta kan också påverka resultatet, vilket visar på att andra sammansatta grupper kanske skulle ge andra svar.

För att stärka reliabiliteten i studien har vi jämfört resultatet med tidigare forskning, just för att kunna kartlägga skillnader och likheter med tidigare forskning.

Validitet

Validiteten beskrivs som ett slags mått för att mäta sanningsgraden och giltigheten i det vi har undersökt (Kvale och Brinkman, 2014). Validitet avser att mäta det som är relevant för sammanhanget, alltså vår studie. Vi har genom hela studien haft ett kritiskt förhållningssätt och ifrågasatt oss själva. Validitet handlar också om att studera det man sagt att man ska studera. Detta har vi gjort genom att ha syfte och frågeställningar med oss när vi utformade intervjuguiden och genomförde fokusgruppintervjuerna. En fara med trovärdigheten i en studie, när man använder sig av fokusgrupper, är att deltagarna inte säger vad de tänker på grund av grupptryck samt att man kanske överdriver en känsla för att göra intryck eller övertyga de andra deltagarna (Wibeck, 2010). Ett hot mot validiteten kan vara om fokusgrupperna äger rum på en plats där ungdomarna inte känner sig trygga. För att stärka tryggheten hos ungdomarna valde vi att genomföra fokusgrupperna på ungdomarnas skola (ibid.).

Sökning efter tidigare forskning

För att hitta tidigare forskning i form av vetenskapliga artiklar, avhandlingar, rapporter och annat material, för att skapa oss en heltäckande bild kring vårt valda ämne, har forskning sökts via databaserna DiVA, Google Scholar, Swepub, ProQuest, PsycArticles och Sociological Abstracts. De sökord vi har använt oss av är internet, internetmobbing, internetkränkningar, ungdomar, sociala medier, strategier, cyber bullying, cyber violations, social media, young people (teenagers), strategy. Vi gjorde även sökningar på erkända forskare, som gjort studier om nätkränkningar.

Begreppen ovan har använts enskilt och i olika kombinationer, både med och utan trunkeringar. Vi har hittat både nationell och internationell forskning, som visar hur utbrett kränkningar på sociala medier är, samt hur kränkningarna ser ut. Just ungdomars tankar hur man kan förebygga och motverka kränkningar på sociala medier har varit svårare att hitta. Utifrån de träffar vi fick, valdes elva artiklar ut som gick i linje med studiens område. Genom det materialet sammanställdes en bild kring tidigare forskning.

Etiska överväganden

I linje med forskningskravet vill vi visa att studien är viktig för samhället och medborgarna, då forskning ska förbättra bland annat hälsa, miljö och livskvalitet. Forskningskravet innebär att det är etiskt motiverat att bedriva forskning (Gustavsson, Hermerén och Petterson, 2011). Samtidigt som forskning är viktigt för samhället, är det viktigt hur de som är med i forskningen behandlas. Författarna menar att det är av yttersta vikt att dessa personer ska skyddas mot både skador och kränkningar, vilket grundar sig i individskyddskravet. Utifrån ovanstående kan den här studien kring hur kränkningar på sociala medier kan förebyggas och

motverkas motiveras med att den är viktig för ungdomars hälsa och livskvalitet, samtidigt som skolor kan ta lärdom, men också dra nytta av hur man kan arbeta kring dessa frågor.

De etiska överväganden vi tagit hänsyn till i studien är främst ungdomarnas anonymitet. Utifrån studien, som är från en mindre stad i södra Sverige, blir det extra viktigt att behålla ungdomarnas identitet anonym. Vi har tagit vår utgångspunkt vad gäller forskningsetik i Kvale och Brinkmann (2014). Författarna diskuterar fyra etiska riktlinjer i en intervjuundersökning, som man ska ha med sig för att forskningen ska vara etiskt försvarbar. Riktlinjerna som författarna lyfter fram är informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll. För att vi ska kunna säkerställa att studien är forskningsetiskt försvarbar är det viktigt att vi följer dessa etiska riktlinjer.

De som deltagit i studien har gjort det frivilligt, samtidigt som de har informerats om syftet, fördelar och risker deltagandet kan innebära (Kvale och Brinkman, 2014). Informerat samtycke uppfyller vi genom informationsbrevet, som alla ungdomar fyllde i innan intervjuerna. Innan varje intervjutillfälle gick vi muntligt igenom informationsbrevet och gav ungdomarna tillfälle att ställa frågor om intervjun, forskningen och deras deltagande.

För att följa konfidentialitetskravet är det viktigt att deltagarna i undersökningen inte ska riskera att avslöjas. Om information som kan identifiera informanten ska lämnas ut, måste detta godkännas av just denne (Kvale och Brinkman, 2014). För att uppfylla detta krav har allt material som används i studien aidentifieras, så att det inte framgår vilka som deltagit, eller vem som uttryckt vad i intervjuerna, vilket innebär att namn på personer, klasser, skola och samhälle etc. har utelämnats eller ändrats. Under studiens gång har vi varit noga med att ljudinspelningarna och transkriberingen varit i säkert förvar. Som det framgår i informationsbrevet, kommer materialet att förstöras när uppsatsen har lämnats in och blivit godkänd. Vi är medvetna om att ungdomarna inte är anonyma för varandra, då det är praktiskt omöjligt när man genomför fokusgrupper samt att de andra eleverna är medvetna om vilka som gick iväg från klassrummet för att delta i intervjuerna. De andra klasskamraterna vet dock inte vem som sagt vad i de olika fokusgrupperna.

Den tredje etiska riktlinjen är konsekvenser, som grundar sig i att titta över de möjliga konsekvenserna för de som deltar i studien. Författarna lyfter fram att man ska göra gott, vilket innebär att det ska vara minimala risker att de som medverkar i studien ska lida skada. Det ställs även krav på forskaren att studien ska vara av hög vetenskaplig kvalitet (Kvale och Brinkman, 2014). Genom att diskutera med ungdomarna om de möjliga konsekvenserna för deras deltagande kom vi fram till att ingen kände något obehag eller att det fanns några allvarliga konsekvenser.

Forskaren ska även bedriva moraliskt ansvarsfullt forskningsarbete, vilket grundar sig i den fjärde etiska riktlinjen, forskarens roll. Författarna menar att man som forskare har ett etiskt ansvar att skydda den intervjuande. Man måste som forskare också se till att man har ett professionellt handlande till respondenten vid moraliska frågor. Det innebär också att när man presenterar studien visar på en så hög vetenskaplig kvalitet som möjligt och att resultaten av

studien är så korrekta som möjligt (Kvale och Brinkmann, 2014). Vi som utför studien har här det övergripande ansvaret att allt sköts på ett bra sätt och är etiskt korrekt.

Något annat som är viktigt att tänka på är maktförhållandet. I fokusgrupperna höll vi en låg profil och värnade om att inte ta över samtalet. Kvale och Brinkmann (2014) menar att personen som håller i intervjun är i överläge som både definierar och kontrollerar situationen, författarna menar att intervjuaren har ett tolkningsmonopol.

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer resultat och analys presenteras, utifrån vad som framkommit under bearbetningen av de fokusgruppsintervjuer som genomförts. Utifrån de teman som framkommit under analysen av empirin, har vi skapat underrubriker. I detta avsnitt kopplas resultaten till studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. För att tydliggöra ungdomarnas tankar lyfter vi fram relevanta citat och ungdomarna presenteras som ungdom 1, 2, 3, 4, 5 och 6 samt vilken fokusgrupp de tillhörde.

Ungdomars internetvanor

“Det är ju typ som våra nyheter kan man säga. Jag kollar ju aldrig nyheterna på TV som mina föräldrar gör, jag kollar ju Twitter eller Instagram istället.” (Ungdom 5, fokusgrupp 3).

Enligt ungdomarna i studien är Facebook, Snapchat, Twitter, Instagram och Youtube de vanligaste sociala medierna just nu. Det skiljer sig lite mellan ungdomarna vad man använder de olika plattformarna till, men många av de sociala medierna går ut på att visa upp vad man gör och få en inblick i andras liv. Ungdomarna diskuterade riskerna med att vara aktiv på sociala medier och de var enade om att det utgör en risk att utsättas för kränkningar. Forskning visar också att ungdomarna är medvetna om internets risker, men att de ändå väljer att vara aktiva (Berne, Frisé och Kling, 2014).

“Facebook är mer för alla känns det som medan Instagram är mer för oss ungdomar. Fast nu börjar ju fler föräldrar och äldre också ta efter. Men jag tror Facebook är mer för vuxna.” (Ungdom 3, fokusgrupp 1).

Ungdomarna berättar att Facebook inte alls är lika populär längre, som det var för några år sedan. En del av ungdomarna hävdar att föräldrarna ser allt de lägger upp och därför håller ungdomarna sig borta från den plattformen idag. Instagram är vanligare bland ungdomar då de kan låsa sitt konto, vilket innebär att man kan bestämma vem eller vilka som ska kunna ta del av ens bilder. Facebook används dock fortfarande flitigt av flera av ungdomarna, men i ett annat syfte. Det kan vara att kommunicera med klassen eller få tag i personer som de inte känner.

Flera av ungdomarna uppger att de är mer aktiva på sociala medier under skoltid än efter. Det är ett enkelt sätt att kontakta ungdomar i andra klasser, be någon att den ska kontakta läraren eller fråga om de ska med och äta lunch. Vidare hävdar ungdomarna att de inte känner till någon som stänger av sin mobil under skoltid.

“Ibland händer det att man sitt och kollar igenom alla aktiva sociala medier på lektionstid, sen har en lektion gått och man har inte lyssnat någonting”. (Ungdom 2, fokusgrupp 2).

En av ungdomarna menar att det är svårt att avgränsa sig från internetanvändandet på skoltid, då de ibland behöver sin mobil för att söka information till sitt skolarbete. Får man då ett sms, eller någon skriver på Facebook, är de få som väntar tills lektionen tar slut, utan man svarar och så störs koncentrationen. Även om internet används för att underlätta skolarbetet, upplever flera av ungdomarna att det är ett stressmoment att hela tiden hålla sig uppdaterad på vad som händer.

För att sammanfatta ungdomars internetvanor, kan vi konstatera att ungdomarna på den aktuella gymnasieskolan är aktiva på sociala medier större delen av skoldagen och att det ibland kan vara svårt att släppa de sociala medierna för att koncentrera sig på skolarbetet. Ungdomarna hävdar att man som elev på gymnasiet har ett eget ansvar att inte slösa bort tiden, men att det är ett stressmoment att hålla sig uppdaterad på de aktiva sociala medierna.

Kränkningar på sociala medier

“Det går väldigt fort tycker jag, någon kan skriva någonting och så fortsätter det och blir ett helt kommentarsfält” (Ungdom 3, fokusgrupp 1).

“Ja, det eskalerar” (Ungdom 4, fokusgrupp 1).

“Det kan egentligen vara att något har skrivit ett positivt inlägg, men som du sa: Det blir kaos!” (Ungdom 2, fokusgrupp 1).

Ungdomarna resonerade om att kommentarsfält på sociala medier snabbt kan ändra syfte och fyllas med kränkande kommentarer, både mot den som har skrivit inlägget och mot de som kommenterar. Det var tydligt i fokusgrupperna att ungdomarna uppfattade att kränkande kommentarer förekom mest på de sociala medierna där de kunde vara anonyma, som till exempel Ask.fm och Jodel, då anonymiteten gör att många vågar uttrycka sig mer och hårdare, samtidigt som de sällan behöver stå till svars för vad de har skrivit. De olika sociala medierna innehåller olika sorters kränkningar. Ungdomarna diskuterade varför kränkningar på sociala medier uppstår, de menar att det är enkelt att kommentera och det känns inte lika verkligt som att säga det direkt till personen.

“Jag kan ofta se på Snapchat, på deras my story, att de lägger ut bilder på andra människor, på typ ett nedlåtande sätt” (Ungdom 2, fokusgrupp 3).

“Ha roligt på någon annans bekostnad, och påpekar något om deras utseende” (Ungdom 3, fokusgrupp 3).

Det diskuterades bland ungdomarna vilka kränkningar som sker på vilka sociala medier. Det vi kunde förstå utifrån deras reflektioner var att offentliga personer utsätts på de flesta sociala medierna, men även privatpersoner kan råka ut för dessa kränkningar. Kränkande bilder läggs upp på privata instagramkonton och bilder och på funktionen “My story” på Snapchat läggs

det ut kränkande bilder på personer som inte vet om det. Enligt ungdomarna visade det sig att det nya sättet på Facebook är att tagga varandra i bilder, där varandras utseenden, politiska åsikter och sexuella läggningar påpekas. Genom dessa taggningar sprids bilderna och kommentarerna vidare så att det blir offentligt för både vänner och människor som befinner sig på Facebook. Här ser vi paralleller med Berne, Frisé och Kling (2014) och Frisé, Berne och Lunde (2014) som visar att kränkningar på sociala medier sker genom att kommentera andras bilder, där de negativa kommentarerna ofta är utseenderelaterade. Även en rapport från Barnens rätt i samhället (2016) stärker detta och visar att den vanligaste typen av kränkningar på sociala medier är kränkande kommentarer, kommentarer under statusuppdateringar, bilder, eller meddelande till andra ungdomar.

“Att bli taggad på Facebook, så tror jag inte att man vågar säga att man tagit åt sig, utan då ska man ju enligt normen tycka att det var lite kul, så man låtsas att skratta med, fast man tar illa vid sig” (Ungdom 1, fokusgrupp 2).

Just att kränkningarna är så vanliga och att många lägger de kränkande kommentarerna bakom sig, var något som ungdomarna reflekterade över. De menar att ungdomarna inte vågar visa utåt att de tar åt sig av kommentarer som ges, samtidigt som att det är en sådan jargong som finns på sociala medier. Ungdomarna anser att de är testpiloter, eftersom att de är första generationen som växer upp i en värld där de är uppkopplade dygnet runt och sociala medier är en press att använda sig av. Just för att sociala medier har vuxit fram så snabbt och kränkande kommentarer har blivit så vanligt, menar de att många inte tar det på allvar, utan blundar för det.

“Att jag taggade dig i den, eller att jag skrev den här kommentaren och taggade dig, man tänker ju inte att någon kommer att kunna gå in och läsa det här” (Ungdom 3, fokusgrupp 1).

Det ungdomarna förklarar kring samspelet och aktiviteterna på sociala medier kan förstås utifrån symboler i symbolisk interaktionism. Symbolerna ungdomarna diskuterade är en stor del av sociala medier, och gör att de bekräftar och blir bekräftade. Handlingar som gillamarkeringar, kommentarer eller taggar, blir symboler för ungdomarna. Symbolerna blir inte bara betydelsefulla för de som använder sig av dessa, utan har även betydelse för alla som tar del av dem, både i positiv och negativ bemärkelse (Trost och Levin 2010).

“Det var verkligen grova grejer, typ som: Hoppas du dör, eller gå och häng dig” (Ungdom 2, fokusgrupp 1).

Anonymiteten har enligt ungdomarna betydelse för hur grova kränkningarna är. På de anonyma sidorna Ask.fm och Jodel är enligt ungdomarna kränkningar grövre än på andra sociala medier. Att kunna vara anonym innebär enligt ungdomarna att folk vågar uttrycka sig mer, för då tänker de att de kan komma undan och ingen vet vem det är som skriver.

Att vissa sociala mediers anonymitet kan vara avgörande för att kränkningarna fortsätter, stärker Li (2007) och menar att de anonyma ofta slipper konsekvenser för sitt agerande och därmed kan fortsätta att kränka.

“Men det kan ju bli att någon tolkar det fel eller någonting. Eller att man ser på saker olika.” (Ungdom 4, Intervju 1).

“Det kanske är vänskapligt menat, som att vi hade en rolig helg, det här hände liksom. Men personen som var på bilden och som gjorde den här saken kanske inte tar det så.” (Ungdom 3, Intervju 1).

Flera av ungdomarna pratade om att det är vanligt att kommentarer misstolkas eller uppfattas olika. Den som skriver en kommentar har kanske en tanke som inte alls avspeglar mottagarens uppfattning. Det är inte bara sändaren och mottagarens uppfattning som kan tolkas olika, utan också alla andra som ser det på nätet. Dessa tankar kan kopplas till definitionen av situationen, vilket innebär att vi kan uppfatta en situation på olika sätt, samt agera utifrån vår tolkning av situationen (Trost och Levin, 2010).

Sammanfattningsvis visar studien att kränkningar är vanligare och grövre på de sociala medier ungdomarna kan vara anonyma på. De mest förekommande kränkningarna är om utseende, politiska åsikter och sexuella läggningar, samt kränkande bilder som sprids utan att personen på bilden vet om det. Ungdomarna menar att kommentarer och bilder sprids snabbt på sociala medier och att det är vanligt att kommentarer kan misstolkas.

Varför befinner sig ungdomar på sociala medier

Många av ungdomarna uppger att de inte känner sig trygga på vissa sociala medier. Ungdomarna berättar att de ofta är rädda för att gå in i diskussioner, lägga upp vissa typer av bilder eller dela med sig av andra saker, just för att de är rädda för vad andra ska skriva, och därmed att bli kränkta. Utifrån Friends nätrapport (2016) framkommer det att en tredjedel av alla ungdomar känt sig kränkta på internet det senaste året, ändå fortsätter ungdomar att befinna sig på sociala medier, mer nu än någonsin.

“Alltså, Man ser kanske kränkningarna som en mindre del liksom. Man är inne på sociala medier för att det är roligt. Sen blir ju kränkningarna som en jobbig grej i det.” (Ungdom 4, fokusgrupp 2).

Ungdomarna förklarar att sociala medier innehåller mängder med information samt att det fungerar som deras nyheter. Det blir tydligt i citatet ovan att kränkningar på nätet blivit en del i deras vardag, då det är så pass vanligt att de inte reagerar på samma sätt som om någon skulle säga det i verkligheten till dem.

“Det finns jättemycket positiva saker med sociala medier, som överväger hatet” Ungdom 1, fokusgrupp 2).

Ungdomarna uppger också att det finns väldigt många bra saker med sociala medier och att kränkningarna bara är en liten del i det. Ungdomarna menar att nästan alla befinner sig på sociala medier och att de är rädda att hamna utanför om de inte finns tillgängliga på de sociala medierna. Att ungdomar söker bekräftelse är också ett ofta förekommande svar på varför de befinner sig på sociala medier. Sociala medier skapar mycket möjligheter för ungdomarna, som att hålla kontakten med vänner och familj, skapa nya relationer eller hitta människor med liknande intressen. Precis som ungdomarna lyfter fram fördelarna med sociala medier, visar även O’Keeffe (2011) fördelarna med ungdomarnas engagemang. Hans studie visar att ungdomarnas aktivitet på sociala medier både bibehåller och utökar deras sociala kontakter.

Ungdomarna uppger också att de sociala medierna fungerar som ett fönster in till deras liv, en inblick i hur deras vardag ser ut. Ungdomarna använder sociala medier som ett sätt att marknadsföra sig själva på, men det betyder också att de är väldigt noga med vad de lägger ut för något och att de måste vara beredda på att stå till svars för det som publiceras.

“Sociala medier ger en mycket möjligheter, hålla kontakt med sin familj och få mycket information om vad som händer” (Ungdom 1, fokusgrupp 1).

Att sociala medier är viktigt för ungdomarna är det ingen tvekan om. De påpekar att sociala medier är en viktig del av deras vardag och att de vill vara uppdaterade kring allt som händer. Ungdomarnas aktivitet på sociala medier kan kopplas till social interaktion inom symbolisk interaktionism, där grundtanken är att människor i samhället är gruppvaror som interagerar med varandra. Genom sociala medier interagerar ungdomarna med varandra och beteende hos varje individ skapas just genom interaktionen med andra (Trost och Levin, 2010).

För att sammanfatta varför ungdomar befinner sig på sociala medier, är att det positiva överväger det negativa. Ungdomarna menar att sociala medier är en del av deras liv och för att vara en del av gemenskapen bör de finnas på sociala medier. Sociala medier skapar möjligheter, som att hålla kontakten med vänner och familj, skapa nya relationer eller hitta människor med liknande intressen.

Skolans regler

På gymnasiet där ungdomarna studerar, blir varje elev tilldelad en egen dator när de börjar sina studier. På frågan vad det finns för regler kring hur datorn ska användas, tittar ungdomarna frågandes på varandra.

“Alltså, jag vet i alla fall att när vi fick ut våra datorer så fick vi skriva på massa papper och sånt där. Men det stod ingenting om att man inte ska kränka andra typ.” (Ungdom 1, fokusgrupp 1).

Vi fick liknande svar från fler av ungdomarna när vi ställde frågan vad det finns för regler på skolan kring internetanvändningen. Det vi reagerade mest på var att inga diskussioner kring ämnet förs på skolan. Ungdomarna hävdar att problemet "sopas under mattan" för att skolpersonalen är för dåligt insatta i ämnet. Ungdomarna tror detta dels beror på att skolpersonalen är för dåligt insatta i dessa typer av problem, då deras generation är den första att växa upp i en värld där man ständigt är uppkopplad på internet. Vilket betyder att skolpersonalen inte vet hur de ska handskas med dessa typer av problem.

Ungdomarna menar att även om det skulle sitta tydliga regler uppsatta på väggarna i skolan eller att det skulle vara krav på att vara schyssta mot varandra för att få använda datorerna så skulle de inte följas. Ungdomarna hade en uppfattning om att de regler som finns, inte tas på allvar. Ungdomarna tror istället att det handlar om uppfostran hemifrån och att föräldrarna har ett ansvar att uppfostra sina barn att visa respekt för andra människor, men också att berätta om vilka konsekvenser som sker vid kränkningar på sociala medier.

I skolans IT-policy dokument framgår det att eleven måste skriva under detta dokument för att kunna använda sin dator. I dokumentet står det att varje elev måste inge löftet att i alla situationer vara ärlig och respektera andra personers integritet och rättigheter samt hjälpa andra att uppföra sig på samma sätt. Det framkommer att eleverna ska undvika offensiva, stötande och provokativa uttalanden samt att användaren ska visa respekt för andra både i umgänget på det lokala nätet såväl som ute på internet. Det är även förbjudet att sprida information (text, bild, ljud osv) som till sitt innehåll kan upplevas kränkande av andra. Trots dessa tydligt formulerade regler är ungdomarna osäkra på vad som gäller när de får låna datorn.

För att sammanfatta skolans policy kring internetanvändningen finns det ett kontrakt eleverna får skriva under för att hämta ut sin dator, men att ingen av ungdomarna kommer ihåg någonting av det som stod i dokumentet de skrev på när det började på skolan. Ungdomarna tycker även att skolan inte gör tillräckligt för att dessa regler efterföljs.

Skolans förebyggande arbete

"Det är aldrig någon som har pratat med den om oss, vi vet inte vad den betyder liksom" (Ungdom 5, fokusgrupp 3).

"Det är nog mer en fin detalj" (Ungdom 4, fokusgrupp 2).

Flera av ungdomarna är osäkra på vad likabehandlingsplanen innebär och vad den används till och de skulle gärna se att den diskuterades och visades mer. Ingen av ungdomarna hade tagit del av skolans likabehandlingsplan och de var kritiska till varför ingen hade diskuterat den med dem.

“Rutiner för att tidigt upptäcka trakasserier och kränkande behandling: Regelbundna möten med elevhälsoteam, skyddsron, utvecklingssamtal, mentorstid och referensgrupp” (Likabehandlingsplanen på den aktuella skolan).

Likabehandlingsplanen finns att tillgå på skolans hemsida och den ska även diskuteras, enligt introduktionspaketet, när ungdomarna börjar på skolan. Något som framkom bland ungdomarna var dock att mentorstiden knappt används och att den handlar mer om övrig information, utvecklingssamtalen är mer fokuserade på betyg och skyddsronerna är till för att se att säkerheten på skolan är okej. Ungdomarna var osäkra på vad som stod i likabehandlingsplanen och hade funderingar kring om den skulle tas mer på allvar om den oftare diskuterades.

“Man skulle kunna ta det lite mer på allvar, lägga ner tid på att alla får ta del av den. Jag vet att vi har en, men inte vad den innehåller eller vem som har gjort den” (Ungdom 3, fokusgrupp 2).

För att sammanfatta skolans förebyggande arbete så finns det en plan mot kränkande behandling som skolan har skapat. Likabehandlingsplanen är dock något ungdomarna är osäkra på vad den innebär och är skeptiska till hur den följs. Ungdomarna är överens om att likabehandlingsplanen skulle behöva diskuteras mer.

Ungdomarnas förslag på förebyggande arbete

“Det svåraste med det här är ju att sociala medier har kommit rätt så nyligen, så de har inte kunnat förbereda ungdomarna på hur man ska bete sig. Så det jag tror att man borde göra nu är att verkligen informera vad man får göra, hur det kan påverka individerna psykiskt, men även fysisk” (Ungdom 4, fokusgrupp 1).

Att det är allvarligt med kränkningar på sociala medier var ungdomarna enade om, men hur allvarligt det är, kan vara svårt att förstå. En fokusgrupp diskuterade vikten av att visa att just kränkningar på sociala medier är ett allvarligt problem och att kontinuerligt diskutera det.

Att lyfta upp allvaret med kränkningar på sociala medier, använda mentorstiden till diskussioner och låta ungdomarna informera de vuxna om kränkningarna för att de ska få en inblick i ungdomarnas vardag, var några konkreta förslag som kom i under fokusgrupperna. Ett återkommande tema var att ungdomarna tycker att lärarna är dåligt insatta i vad som händer på nätet och därför har de svårt att ta tag i problemen. Årligen fyller eleverna i enkäter, där flera av ungdomarna är ense om att det ofta är för många frågor för att de ska orka svara seriöst. Att istället diskutera och prata om hur dessa kränkningar kan förebyggas, kände flera ungdomar både skulle vara lättare och mer givande.

Ett förslag som kom upp var att alla ungdomar och vuxna skulle gå en kurs om kränkningar på sociala medier. En viktig punkt enligt ungdomarna var att informationen måste börja i tidig

ålder. Ett antimobbningsprogram som kan jämföras med förslaget om kurs, är Kiva, som visat goda resultat på skolor i Finland. Kiva har fokuserat på datorstödda aktiviteter i klassrummet och har visat sig vara effektivt mot kränkningar på sociala medier (Slonje, Smith och Frisé, 2012).

“Börja lägga grunden för att sociala medier ska vara en positiv grej, inte någonting negativt. Det tycker jag att man ska börja med tidigt, för jag vet att det finns många små barn som redan har mobiltelefoner /.../ De läser ju på sociala medier och ser hur folk behandlar varandra och då tror dem att det är så man ska göra” (Ungdom 4, fokusgrupp 1).

Ytterligare ett förslag som kom upp under diskussionen om förebyggande metoder var att gymnasieungdomar skulle ut och föreläsa bland yngre elever om hur man ska bete sig på sociala medier och vilka konsekvenser det kan bli om någon blir kränkt. Att de yngre ser upp till de äldre, var ungdomarna enade om och pratade om vikten att de är positiva förebilder. Att lägga mer vikt på det positiva och sprida mer kärlek, tror några av ungdomarna kan vara ett användbart sätt att förgylla de sociala medierna. Ungdomarnas förslag att finnas ute och föreläsa bland andra ungdomar kan jämföras med hörnstenen Tonvikt på aktivitet, som bygger på människors aktivitet, som hela tiden är i en process. Under den processen kan individen förändras. Genom den föreslagna processen kan ungdomarnas inställning till kränkningar på sociala medier förändras (Trost och Levin 2010).

“Vissa stör sig om folk gör saker som bryter mot normen” (Ungdom 1, fokusgrupp 2).

Ungdomarna diskuterade vikten i att våga vara sig själv och inte anpassa sig efter de som utsätter folk för kränkningar. De menade att om någon sticker ut och bryter normen ökar risken att bli utsatt för kränkningar. Att ignorera och bläddra förbi kränkande kommentarer ansåg ungdomarna vara vanligt, samtidigt som de kan skydda sig genom att använda sig av privata instagrampkonton och välja sina vänner på Facebook och Snapchat. En studie av Juvonen och Gross (2008) visade att de förebyggande metoderna som ungdomarna tyckte var mest användbara var att blockera användarnamn och begränsa vänskapslistan på sociala medier, vilket kan jämföras med att ungdomarna i stor utsträckning väljer att ha privat Instagram och väljer sina vänner på Facebook, vilket innebär att de har koll på vilka personer som har tillgång till deras information, statusar och bilder.

”Man kanske kan ha en sån här obligatorisk skrivbordsbild, som tar upp det här, där det står typ, tänk på det här innan du skriver.” (Ungdom 3, fokusgrupp 1).

Ungdomarna förklarar att alla har samma startsida när de loggar in på sina skoldatorer och menar att den startsidan skulle kunna ändras, ge mer information om hur de ska vara på nätet och hur de ska bemöta varandra. Varje gång eleverna loggar in skulle de då bli påmind om att bemöta varandra positivt.

För att sammanfatta ungdomarnas förslag på förebyggande arbete hittar vi flera bra strategier för att möta det hårda klimatet på sociala medierna. Att fokusera på de bra sakerna som sker

och inte ge uppmuntran till dem som sprider nedvärderande/kränkande budskap samt att alla måste föregå med gott exempel så inte de yngre generationerna tar efter det hårda klimatet. Att låta människor få vara sig själva var också något som diskuterades flitigt, då de som inte följer normen ofta får utstå många nedvärderande kommentarer.

Misstro till de vuxna

“Om man går till någon vuxen, blir det mer verkligt” (Ungdom 5, fokusgrupp 1).

“För just det här med sociala medier, det sprids ju så fort. Får någon veta om det, så är det som att alla kan få reda på det” (Ungdom 4, fokusgrupp 3).

Ungdomarna resonerade om att det finns en känsla av att de är rädda för att starta en process och att det kanske blir värre om de berättar för någon vuxen, att de blivit utsatt för kränkningar på sociala medier. Att inte bli tagen på allvar och att de vuxna inte kommer att förstå är övergripande teman när ungdomarna diskuterar varför de inte väljer att vända sig till någon vuxen. Att ungdomarna inte vänder sig till någon vuxen framkommer tydligt och i dessa fall är kompisarna som står en nära, de ungdomarna vänder sig till. Flera forskare visar i sina studier att ungdomar har en misstro till vuxna, vad det gäller att berätta om kränkningar på sociala medier. Exempelvis lyfter Li (2007) fram en trend bland ungdomar, som väljer att inte vända sig till någon vuxen. En tredjedel av ungdomarna i studien trodde inte att skolpersonal kunde göra något åt kränkningar på sociala medier och valde därför att inte vända sig till dem. Både uttalanden från ungdomarna i fokusgrupperna och tidigare forskning tyder på att det finns en misstro till vuxna.

En av ungdomarna berättar att kränkningarna på sociala medier inte bara sker på skoltid, utan även kan ske på fritiden, därför kan det vara svårt att veta vem de ska vända sig till, för det kanske inte är lärarnas ansvar om kränkningarna sker efter skoltid.

“Jag tror att de vuxna måste komma fram, att det måste sägas oftare att man kan prata med dem” (Ungdom 3, fokusgrupp 3).

Ungdomarna menar att de vuxna inte är insatta i vad som händer på de sociala medierna och därmed inte heller kan hjälpa dem, om de blir kränkta. Ungdomarna i studien visar återigen tydliga tecken på att de inte litar på de vuxnas hjälp, vilket betyder att om man inte har kompisar som kan stötta en, blir man ensam i processen.

Ungdomarna diskuterar också att det är svårt för skolpersonalen att göra någonting åt kränkningar på sociala medier, dels för att de flesta kränkningarna är anonyma, men också för att det kan vara ungdomar på någon annan skola eller annan stad som utför kränkningarna. Ungdomarna i studien menar att de vuxna behöver synliggöra och prata mer om dessa typer av problem. De måste visa att de tar kränkningar på sociala medier på allvar, att det måste till

en förändring kring det hårda klimatet på nätet. De vuxnas engagemang skulle, enligt ungdomarna, göra att de fick ett större förtroende för dem.

Sammanfattningsvis visar ungdomarna på en misstro till de vuxna och att de inte litar på deras hjälp. Något ungdomarna tror är vanligt är att många som blir utsatta för dessa kränkningar mår dåligt och håller det inom sig. Ungdomarna uppger också att det blir verkligt om de ber om hjälp och risken att det kan sprida sig om de berättar för någon är för stor, därför tror ungdomarna att många avstår från att berätta för någon vuxen om de själva blir utsatta för kränkningar eller ser någon annan bli utsatt för kränkningar på sociala medier.

Diskussion

Vi kommer i följande avsnitt att presentera några slutsatser av de resultat vi kommit fram till och koppla det till syfte och frågeställningar, samt ge förslag på fortsatt forskning.

Ungdomarna har förtydligat för oss vilka sociala medier som är mest aktuella just nu och vad det förekommer för typ av kränkningar på dessa sidor. Sociala medier är en stor del av ungdomarnas liv, både i skolan och på fritiden, vilket betyder att kränkningar har blivit en stor del i ungdomarnas vardag. Vidare menar ungdomarna att de tycker det är lättare att skriva någonting bakom sin dator eller mobil, än att säga det till någon i verkliga livet. Ungdomarna menar att man inte har samma konsekvensrätt när man sitter gömd bakom sin skärm.

Ungdomarna är medvetna om att allt som läggs ut på sociala medier ofta är permanent och att det sprids väldigt fort. De är också medvetna om att kränkningar på sociala medier ökar och att det har eskalerat de senaste åren. Det är ett komplext problem och det finns inte riktigt någon som kan hållas ansvarig för vad som skrivs på dessa sidor. Skolan har upprättat en likabehandlingsplan för att motverka kränkande behandling, men ungdomarna menar att de inte har tagit del utav den eller vet vad den innehåller. Enligt ungdomarnas resonemang gör inte skolan mycket för att uppfylla målen om nolltolerans mot kränkande behandling.

Vilka former av kränkningar uppfattar ungdomarna förekommer på sociala medier?

Ungdomarna var enade om att det är ett väldigt hårt klimat på sociala medier och att de kan se kränkningar öppet, framförallt på de sociala medierna där användarna kan vara anonyma. Kränkande bilder och kränkande kommentarer om personers sexuella läggning, politiska åsikt och utseende är enligt ungdomarna de mest förekommande kränkningarna på sociala medier. Enligt ungdomarna uppkommer det nya sätt att kränka varandra på, det senaste är att tagga varandra i kränkande bilder på Facebook. Genom att tagga någon i bilden sprids den vidare och gör att många kan ta del av både bilden och kommentaren. Det som ungdomarna reagerade på var att kränkningarna sprids så snabbt och sker i kommentarsfält, där många kan läsa vad som skrivs, vilket upplevs som obehagligt.

Hur beskrivs det förebyggande arbetet kring kränkningar på sociala medier i likabehandlingsplanen?

I den likabehandlingsplanen som vi har tagit del av, står det att skolans policy är att det ska råda nolltolerans mot trakasserier och kränkande behandling. Eleverna involveras i det förebyggande arbetet genom att svara på en elevenkät, skyddsronder och referensgrupp i samband med utvecklingssamtal. Det står inget om det förebyggande arbetet kring kränkningar på sociala medier i den aktuella likabehandlingsplanen. Eleverna på den skola som vi genomförde studien på, menar att de inte har tagit del av likabehandlingsplanen och tittar frågande på oss när vi ställer frågan huruvida detta följs. Flera av ungdomarna uppger att skolan inte gör någonting alls för att förebygga och motverka kränkande behandling i

skolan och de uppger även att de inte vet vem som är ansvarig för dessa typer av problem. När vi frågar om de inte är kuratorn som bär ansvaret så svarar en av ungdomarna att de inte ens vet vem som är kurator på skolan.

Flera av ungdomarna beskriver deras misstro till de vuxna och att inte skulle vända sig till någon på skolan om de själva blev utsatta, eller såg någon bli utsatt för kränkningar. En av ungdomarna menar att hen inte har någon relation till lärarna eller kuratorn och därför går inte dit om hen har problem. Ungdomarna är eniga om att det var mycket bättre på högstadiet där de umgicks med lärarna i en helt annan utsträckning, vilket innebar att ungdomarna skapade en relation till lärarna. Vi är medvetna om att en gymnasieutbildning är frivillig och så är inte fallet på en högstadieskola. Det ställs helt andra krav på både elever och lärare när det kommer till själva utbildningen. Men en gymnasieskola som uttalar sig ha nolltolerans mot kränkande behandling måste ha en likabehandlingsplan som eleverna har tagit del av. Vidare menar vi att detta är ett problem som måste synliggöras och skolorna måste ta detta på allvar för att det ska ske en förändring.

Hur kan ungdomars förståelse av kränkningar på sociala medier bidra till att utveckla det förebyggande arbetet med kränkningar på sociala medier?

Ungdomarna i fokusgrupperna var väl medvetna om hur allvarligt det är med kränkningar på sociala medier och diskuterade flitigt hur de kan arbeta för att förebygga det. Det som ungdomarna tyckte kunde vara klurigt var att alla definierar kommentarer och bilder på olika sätt, vilket kan förstås med definitionen av situationen i symbolisk interaktionism (Trost och Levin, 2010). Ungdomarna menade att de är den första generationen som växer upp med sociala medier och en uppkoppling till internet större delen av dygnet, och anser sig själva som testpiloter. Just för att sociala medier har vuxit fram så snabbt och kränkande kommentarer har blivit så vanligt, menar ungdomarna att många inte tar det på allvar, utan blundar för det. Varje fokusgrupp diskuterade att de vuxnas engagemang kunde göra skillnad för att förebygga och motverka kränkningar på sociala medier och det framkom tydligt att ungdomarna uppfattade de vuxna som att de inte är insatta i vad som pågår på sociala medier. Genom att göra de vuxna mer förstående och kontinuerligt skapa diskussioner bland vuxna och ungdomar, skulle enligt ungdomarna vara ett bra sätt att förebygga dessa kränkningar.

Något som kan förstås utifrån tonvikt på aktivitet inom symbolisk interaktionism, är förslaget om samspel mellan äldre och yngre ungdomar, samt vuxna. Genom detta samspel skapas diskussioner och de vuxna får en inblick i vad som sker på sociala medier, samtidigt som ungdomarnas inställning till kränkningar på sociala medier kan förändras.

En stor del av ungdomarna uppger också att de inte skulle vända sig till någon vuxen om de blev utsatta för kränkningar på sociala medier. De ungdomar som växer upp idag är den första generationen som växer upp med sociala medier, vilket innebär att vuxna inte vet på vilket sätt de ska möta dessa problem och handskas med dem. Vuxna behöver ta sitt ansvar för att förstå att detta är ett samhälleligt problem som behöver ses över och sättas i fokus.

Ett konstaterande är att skolan har ansvaret att se till att ingen av eleverna utsätts för kränkningar på sociala medier under skoltid. En likabehandlingsplan ska upprättas i syfte att eftersträva detta, vilket enligt ungdomarna själva inte fungerar alls. Skolan behöver se över och anpassa likabehandlingsplanen, samt se till att ungdomarna får ta del av den och göra dem delaktiga. Vuxna behöver ta sitt ansvar för att på något sätt få (tillbaka) ungdomarnas tillit. Ungdomarna är väl medvetna om allvaret kring kränkningar på sociala medier, men det har blivit en del av deras vardag och många reagerar eller agerar inte. De vuxna behöver uppmärksamma och synliggöra kränkningar på sociala medier och genom vuxnas engagemang tillsammans med ungdomarna, anser ungdomarna att kränkningar på sociala medier kommer kunna förebyggas och motverkas.

Betydelse för det socialpedagogiska arbetet

Eriksson och Markström (2000) diskuterar varje individs strävan efter tillträde till samhället, som en av socialpedagogikens hörnstenar. Utifrån vårt resultat visar det sig att ungdomar använder sig av sociala medier för att känna sig delaktiga och få tillträde till varandras gemenskap. Ungdomarna lyfter fram riskerna med att interagera på sociala medier och menar att kränkningar är vanligt. Genom att förstå ungdomars intresse av att befinna sig på sociala medier samt dess risker, blir sociala medier ett viktigt område att sätta sig in i, för oss som blivande socialpedagoger.

Resultatet har gett oss kunskap om ungdomars situation på sociala medier, vilka kränkningar som förekommer och förslag på hur dessa kan förebyggas. Med resultatet hoppas vi att skolor ska kunna ta lärdom av ungdomarnas tankar och göra ett mer intensivt arbete för att förebygga och motverka kränkningar på sociala medier.

Avslutningsvis vill vi lyfta fram en av studiens utgångspunkter, vikten av att göra ungdomarnas röster hörda. För hur väl genomförda likabehandlingsplanerna är eller hur mycket skolpersonal pratar om dessa problem så handlar mycket om att göra ungdomarna delaktiga i det förebyggande arbetet. Utifrån studiens resultat står det klart att problemet måste synliggöras. Kränkningar på sociala medier är en del av ungdomarnas vardag och flera av de ungdomar vi har intervjuat avstår från att delta i diskussioner, lägga upp vissa typer av bilder, eller starta bloggar just för att de är rädda för de konsekvenser som det kan få. Kränkningar på sociala medier har blivit något som ungdomarna räknar med att få om de inte följer normen.

Förslag på fortsatt forskning

Att lyfta fram ungdomarnas perspektiv anser vi är viktigt, då vi utifrån vår erfarenhet är de vuxna som diskuterar hur kränkningar på sociala medier kan förebyggas och motverkas. Utifrån vårt resultat har vi fått ta del av flera förslag från ungdomarna för att få ett bättre klimat på de sociala medierna. Vi skulle gärna se mer forskning kring hur vuxna anser att de kan arbeta för att ungdomarna ska vända sig till dem, då både vårt resultat och tidigare forskning visar att det finns en misstro till de vuxna bland ungdomarna. Det hade även varit intressant att jämföra flera skolors likabehandlingsplaner och intervjua ungdomarna på respektive skola. I tidigare forskning jämförs ofta den traditionella mobbningen med nätmobbning/nätkränkningar, en tänkbar och intressant ingång hade varit att jämföra begreppen mot varandra.

Referenslista

Berg, Lars-Erik (2015). Den sociala människan: Om den symboliska interaktionismen. Månson, Per (red.) (2015). *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker*. 9. Uppl. Lund: Studentlitteratur. S.151-182.

Berne, Sofia, Frisen, Ann, & Kling, Johanna (2014). *Appearance-related cyberbullying: A qualitative investigation of characteristics, content, reasons, and effects*. *Body Image* 11(2014). S.527-533.

Bjereld Ylva, Daneback Kristian & Petzold Max (2014). *Differences in prevalence of bullying victimization between native and immigrant children in the Nordic countries: A parent-reported serial cross-sectional study*. *Child: Care, Health and Development*.

BRIS (2017). *BRIS-rapport 2017*. Stockholm: BRIS.
http://www.sfbup.se/wp-content/uploads/2017/03/bris-rapport-2017_1.pdf
(Hämtad 2017-04-10).

Bryman, Alan (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne (2014). *Socialpedagogik - pedagogiskt socialt arbete*. Stockholm: Liber.

Danermark, Berth, Ekström, Mats, Jakobsen, Liselotte & Karlsson, Jan Ch. (2003). *Att förklara samhället*. 2. (omarb.). uppl. 1. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie (2000). *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Forsberg, Lisen (2014, 28 juli). *Allt fler ungdomar mobbas i sociala medier*. Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/allt-fler-ungdomar-mobbas-i-sociala-medier/> (Hämtad: 2017-05-31).

Friends nätrapport (2016). *Jag bryr mig inte för det är så vanligt*. Friends. <https://friends-brandmanualswede.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/03/Friends-natrapport2016.pdf>
(Hämtad 2017-04-04).

Frisén, Ann, Berne, Sofia & Lunde, Carolina (2014). *Cybervictimization and body esteem: Experiences of Swedish children and adolescents*. *European Journal of Developmental Psychology*. 11(3). S.331-343.

Gustavsson, Bengt, Hermerén, Göran & Petterson, Bo (2011). *God forskningsred.* (Rapport nr. 1: 2011). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hinduja, Sameer, & Patchin, Justin W. (2010). *Bullying, Cyberbullying, and Suicide*. Archives of Suicide Research. 14. S.206-221.

Hinduja, Sameer & Patchin, Justin W. (2011). *Traditional and Nontraditional Bullying Among Youth: A Test of General Strain Theory*. 43(2). S.727-751.

Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon (2014). Metod och metod – jag vill ju förstå samhället?. Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. 2. uppl. Malmö: Gleerups. S.13-23.

Juvonen, Jaana & Gross, Elisheva F. (2008). *Extending the school grounds? - Bullying experiences in cyberspace*. Department of Psychology, University of California, Los Angeles, 78(9). S.496-505.

Kraut, Robert, Lundmark, Vicki, Patterson, Michael, Kiesler, Sara, Mukopadhyay, Tridas, & Scherlis, William (1998). *Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well-Being?*. American Psychologist, 53(9). S.1017-1031.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. (rev.)uppl. Lund: Studentlitteratur.

Li, Qing (2007). *Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cybervictimisation*. Australasian Journal of Education Technology, 23(4). S.435-454.

Månsson, Sven-Axel (2013). Interaktionistiska perspektiv på studiet av sociala problem – processer, karriärer och vändpunkter. Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. 2. Uppl. Stockholm: Natur och Kultur. S.167-184.

O'Keeffe, Gwenn Schurgin (2011). *The impact of social media on children, adolescents, and families*. Pediatrics, 127(4). S.800-804.

Olweus, Dan (2012). *Cyberbullying: An overrated phenomenon?* European Journal of Developmental Psychology, 9(5). S.520-538.

Olweus, Dan (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Berling Skogs. SFS 2010:800 Skollag.

Slonje, Robert, Smith, Peter K & Frisé, Ann (2012b). *The nature of cyberbullying, and strategies for prevention*. Computers in Human Behavior, 29(1) S.26-32.

Thurfjell, Karin, Wigur, Iris & Åkerman, Mikaela (2013, 12 mars). *Flickans död skakar Kumlaskolan*. Svenska Dagbladet. <https://www.svd.se/flickans-dod-skakar-kumlaskola> (Hämtad 2017-04-08).

Trost, Jan & Levin, Irene (2010). *Att förstå vardagen – Med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Wibeck, Victoria (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. 2. uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1: Intervjuguide

Internetvanor och aktuella sociala medier

- Vilka är de populäraste sociala medierna bland ungdomar?
- Vad används de olika sociala medierna till?
- Vad har ni för uppfattning om gymnasieungdomars aktivitet på sociala medier under skoltid?

Nätkränkningar

- Kan ni berätta vad det finns för olika ojustheter på sociala medier?
- Vad är det för ojustheter som ni skulle tycka är exempel på kränkningar som sker på sociala medier?
- På vilka sociala medier förekommer vilka kränkningar?
- Kan ni berätta om saker som sker på sociala medier som kan vara svåra att avgöra om det handlar om kränkningar?
- Kan ni ge exempel på vad det skulle kunna vara?
- Kan olika saker uppfattas olika?
- Vilka sociala medier känns otryggt att vara på?
- Enligt Friends nätrapport 2016 visar att en tredjedel av alla ungdomar blivit utsatta för nätkränkningar under förra året, varför tror ni att ungdomar fortsätter befinna sig på sociala medier trots den statistiken?
- Varför tror ni att nätkränkningar uppstår?

Förebyggande arbete

- Vad finns det för regler på er skola kring internetanvändningen?
- Enligt gymnasiets likabehandlingsplan ska trakasserier och kränkningar förebyggas genom skyddsronder, mentorstid och utvecklingssamtal. Berätta hur uppfattar ni det förebyggande arbetet?
- På vilket sätt har ni tagit del av skolans likabehandlingsplan?
- Hur skulle ni vilja genomföra ett förebyggande arbete på skolan?
- Hur skulle ni vilja att skolpersonal tog ett större ansvar för att förebygga kränkningar på nätet?
- Enligt den forskning vi har tagit del av så tycks det vara svårt att vända sig till föräldrar eller skolpersonal när någon varit utsatt för en kränkning? Hur kommer det sig tror ni?

Motverka nätkränkningar

- Vad tycker ni att skolpersonal kan göra för att motverka nätkränkningar?
- Hur skulle ett aktivt elevarbete för att motverka kränkningar på nätet se ut?
- Hur tycker ni att ett bra sätt skulle vara för att stötta någon som varit utsatt för nätkränkningar?
- Vad gör du om du hör eller ser att någon blir utsatt för nätkränkningar?

Bilaga 2: Informationsbrev

Hej!

Vi heter Mikael Bergman och Stefan Johansson och studerar till socialpedagoger vid Högskolan Väst i Trollhättan, med studieort Västervik. Vi läser just nu vår sista termin och arbetar för tillfället med vårt examensarbete (C-uppsats) om kränkningar på nätet bland unga.

Enligt Friends nätrapport (<https://friends.se/fakta-forskning/rapporter/natrapporten/>) som kartlägget livet på nätet hos Sveriges barn och unga, framgår exempelvis att en tredjedel av det unga har utsätts nätkränkningar det senaste året. Mot den bakgrunden kommer syftet med vårt examensarbete vara att undersöka hur ungdomar anser att kränkningar på sociala medier kan förebyggas och motverkas.

Vi önskar genomföra tre gruppintervjuer, där varje grupp består av 5-8 ungdomar. I fokus för intervjuerna är inte specifika erfarenheter, utan att ta del av ungdomarnas egna röster om hur kränkningar på nätet kan förebyggas och motverkas. Var och en av gruppintervjuerna kommer att genomföras i anslutning till skoltid, vid ett tillfälle som beräknas ta ca 1 timme. Intervjuerna kommer att spelas in för att vi inte ska missa någon information och kommer därefter transkriberas (skrivs ut) ordagrant. Materialet kommer att förstöras när uppsatsen har lämnats in och blivit godkänd. Dina svar är självklart anonyma i uppsatsen. Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avsluta din medverkan.

Intervjuerna kommer efter vår analys vara en del av vår c-uppsats. Allt material som används i studien kommer att avidentifieras så att det inte framgår vilka som deltagit, eller vem som uttryckt vad i intervjuerna, vilket innebär att namn på personer, klasser, skola och samhälle etc. kommer att utelämnas eller ändras.

Har du funderingar så är du välkommen att maila eller ringa till oss.

Mikael.bergman.2@student.hv.se 073-6211669

Stefan.johansson.5@student.hv.se 073-6785139

Handledare för uppsatsen är Bo Helsing. Bo.helsing@hv.se

Samtycke

Jag har fått information om studien och har fått möjlighet att ställa frågor om studien, samt fått eventuella frågor besvarade. Jag samtycker till att delta i studien och om jag så önskar kan jag när som helst under intervjun avbryta mitt deltagande.

Underskrift

Namnförtydligande

Högskolan Väst
Institutionen För individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se